

Pandemins inverkan på flödet i rättskedjan

Pandemins inverkan på flödet i rättskedjan

Rapport 2021:4

Brå – kunskapscentrum för rättsväsendet

Myndigheten Brå verkar för att brottsligheten minskar och tryggheten ökar i samhället. Det gör vi genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsbekämpning och brottsförebyggande arbete, till i första hand regeringen och myndigheter inom rättsväsendet.

Publikationen finns som pdf på www.bra.se. På begäran kan Brå ta fram ett alternativt format. Frågor om alternativa format skickas till tillgangligt@bra.se

Vid citat eller användande av tabeller, figurer och diagram ska källan Brå anges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovspersonens tillstånd.

ISSN 1100-6676
ISBN: 978-91-88599-44-5
urn:nbn:se:bra-967

© Brottsförebyggande rådet 2021
Produktion: Odelius & Co #21-9678
Författare: Stina Holmberg, Lars Lewenhagen och Anna Eksten
Omslag: Odelius & Co 21-9678

Brottsförebyggande rådet, Box 1386, 111 93 Stockholm
Telefon 08-527 58 400, e-post info@bra.se, www.bra.se

Förord

Coronapandemin har haft stor inverkan på samhället under 2020, inte minst genom att många drabbats av sjukdom, men också genom olika typer av restriktioner för att minska smittan. Detta kan i sin tur ha påverkat brottsligheten, och Brå har därför granskat statistiken över anmälda brott ur detta perspektiv månatligen sedan i april 2020. I denna rapport ligger fokus dock på rättsväsendets myndigheter, hur rättsväsendets ”produktion” utvecklats under 2020 jämfört med tidigare år. Med dessa data som grund analyseras vilka svårigheter som pandemin fört med sig för myndigheterna och vilka eventuella positiva effekter den kan ha haft för deras möjligheter att utreda och lagföra brott.

Rapporten vänder sig främst till rättsväsendets myndigheter men även till andra som är intresserade av vilka konsekvenser som pandemin fått för olika delar av samhället.

Studien har genomförts av docent Stina Holmberg, forsknings- och utredningsråd på Brå, samt Lars Lewenhagen, utredare på Brå. Även forsknings- och utredningsrådet Anna Eksten har deltagit i arbetet. De resultat som presenteras och diskuteras i rapporten har stämts av med representanter för var av de tre myndigheterna. Professor emeritus Sven-Åke Lindgren har vetenskapligt granskat rapporten och lämnat värdefulla synpunkter. Vi vill också tacka Ludvig Olsson, Polismyndigheten, Hanna Angervåg, Åklagarmyndigheten, och Pontus Thor, Domstolsverket, som med stor hjälpsamhet tillhandahållit statistiska uppgifter.

Stockholm i mars 2021

Kristina Svartz
Generaldirektör

Innehåll

Sammanfattning	6
Anmälningarna har ökat i vissa brottskategorier och minskat i andra	6
Rättsväsendets produktion ökade under 2020	8
Inledning	10
Anmälda brott	13
Närmare analys av utvecklingen	18
Polisens handläggning	25
Fler ärenden har handlagts under 2020	26
Bearbetade ärenden uppdelat på brottstyp	28
Ärenden redovisade till åklagare uppdelat på brottstyp	31
Lagföringsprocenten uppdelat på brottstyp	33
Åklagarmyndighetens handläggning av brott	35
Inflödet ökade med sju procent under pandemin	35
Lagförda misstankar ökade med sex procent	36
Balansen av brottsmisstankar har minskat	41
Domstolarnas arbete	42
Ökningen i avgjorda mål beror enligt Domstolsverket inte främst på pandemin	42
Månadsstatistiken antyder fler förklaringar än Snabbare lagföring	44

Sammanfattande diskussion	48
Anmälningarna har ökat i vissa brottskategorier och minskat i andra	48
Ökad produktion i samtliga led	50
Har polisens effektivitet i form av redovisade ärenden till åklagare ökat?	52
Svårt att sja om utvecklingen framåt	52
Referenser	54
Bilaga 1 – Restriktioner med anledning av coronapandemin under 2020.....	56

Sammanfattning

Pandemins konsekvenser i det svenska samhället blev påtagliga en dryg vecka in i mars 2020, och särskilt från mitten av månaden. Regler och rekommendationer om social distansering infördes, vilket ledde till minskad rörelse och aktivitet i samhället. Pandemin har fortsatt att prägla samhället sedan dess, även om restriktionerna var något mildare under sommaren och början av hösten. Med ökad smittspridning skärptes dock riktlinjerna åter i månadsskiftet oktober–november.

Det är rimligt att tänka sig att restriktionerna och den minskade rörelsen och aktiviteten i samhället kan ha påverkat brottsligheten, och Brå har därför sedan i april 2020 månatligen analyserat om antalet polisanmälda brott tycks ha påverkats av coronapandemin. Även rättsväsendets myndigheter har påverkats av pandemin. Exempelvis har risken för smitta medfört att planerade utbildningar för personalen ställts in, vilket lett till ökade resurser för ordinarie arbete.

I denna rapport analyseras därför pandemins effekter på Polismyndighetens, Åklagarmyndighetens och domstolarnas in- och utflöde av ärenden. Analysen avser utvecklingen fram till och med december 2020. Som bakgrund beskrivs inledningsvis hur antalet polisanmälningar utvecklats under året, jämfört med 2019. Siffrorna i den delen är hämtade från Brås tidigare publicerade månatliga PM om pandemins effekter på anmälda brott, men diskussionen om orsakerna till de förändringar som kan iaktas är inte identisk med den i dessa löpande PM.

Anmälningarna har ökat i vissa brottskategorier och minskat i andra

Antalet brott som anmäldes årligen under perioden mars–december ökade gradvis åren 2015–2019. Om utvecklingen av antalet anmälningar under perioden mars–december 2020 hade följt den tidigare

trenden, skulle ökningen ha fortsatt. I stället bröts kurvan, och antalet anmälningar minskade något (med en procent).

Anmälningarnivån 2020 jämfört med 2019 varierar dock från brotts-
typ till brottsyp. För vissa brottstyper har anmälningarna minskat,
medan de ökat för andra. Den samlade bilden av de iakttagna
förändringarna är att antalet anmälningar jämfört med 2019 i stor
utsträckning följer pandemins två vågor och de samhälleliga restriktioner
som då har införts. Anmälningarnivån under sommaren och
tidig höst, då smittan minskade, skiljer sig mindre från nivån 2019.

Generellt sett kan sägas att de *minskningar* av antalet anmälningar,
som ses i samband med de två pandemivågorna, i stor utsträckning
tycks hänga samman med förändringar i samhället till följd av
pandemin. Så har till exempel antalet anmälningar om misshandel
mellan obekanta minskat, troligen som en följd av minskat nöjesliv.

Men det finns även brottstyper där anmälningarna minskat utan
att det finns indikationer på att minskningen beror på att pandemin
inverkat på den faktiska brottsligheten. Däremot har polisen förändrat
sina rutiner på ett sätt som kan förklara det minskade antalet
anmälningar. Det tydligaste exemplet på det är att anmälningar om
rattfylleri minskat under 2020, eftersom polisen i mars beslutade
att inte göra planlagda kontroller på grund av risken för smitta.¹

Det finns också brott där anmälningarna minskat under 2020 jämfört
med 2019, men där minskningarna inleddes redan före mars, då
pandemin kom in i Sverige på allvar. Det gäller främst bedrägerier.

De brottstyper där anmälningarna ökat är främst skadegörelse och
narkotikabrott. I dessa fall torde den högre nivån främst (skadegörelse)
eller delvis (narkotikabrott) förklaras av att polisen fått mer
tid att upptäcka och registrera sådana brott. Det finns inga tecken
på att det skett förändringar ute i samhället under pandemin, som
skulle tala för att den faktiska brottsligheten av detta slag ökat jämfört
med 2019.

I figuren på nästa sida sammanfattas utvecklingen för de största
brottskategorier där antalet anmälningar förändrats under 2020
jämfört med 2019, uppdelat på om antalet anmälningar tycks bero
på en faktisk förändring i brottsligheten eller en förändring i polisens
arbete. Som framgår av figuren finns det ingen brottskategori där
det finns några tydliga indikationer på en faktisk ökning under
pandemin, men däremot tecken på faktiska minskningar.

¹ Det kan i och för sig inte uteslutas att pandemin medfört att färre kör alkoholpåverkade.
Men eftersom inga planlagda kontroller görs är det svårt att uttala sig om det.

Brottskategorier där anmälningarna varit färre respektive fler under mars–december 2020 jämfört med mars–december 2019, och om det förklaras av förändringar i myndigheternas aktivitet eller samhälleliga förändringar.

	Fler anmälningar	Färre anmälningar
Förändringar i myndigheternas arbetssätt	Skadegörelse Narkotikabrott Bidragsbrott	Rattfylleri
Samhälleliga förändringar		Misshandel mellan obekanta, rån Stöld, bedrägerier

Rättsväsendets produktion ökade under 2020

Om man ska sammanfatta bilden av rättsväsendets arbete under 2020, är den tydligaste slutsatsen att produktionen har ökat inom samtliga tre myndigheter jämfört med 2019. I huvudsak torde detta bero på att alla tre studerade myndigheter haft mer resurser för att handlägga ärenden än vanligt.² En förklaring till detta, som framförs från samtliga myndigheter, är att en stor del av all utbildning för personalen ställts in på grund av pandemin. Polisens bedömning är också att antalet möten minskat en del och även blivit kortare. För polisen handlar det också om en minskning av vissa typer av arbetsuppgifter, som kommenderingar vid sportevenemang och statsbesök. Även gränspolisernas arbetsbelastning har minskat och ansökningarna om pass har blivit färre. Totalt sett har detta gett polisen utrymme för annat arbete, som att registrera och utreda brott.

Detta har medfört att såväl Polismyndigheten som Åklagarmyndigheten och domstolarna har kunnat öka sin produktion. Polisen har under pandemin haft mer resurser för att bearbeta ärenden och redovisa dem till åklagare. Åklagarmyndigheten har kunnat lagföra fler brottsmisstankar och minska sin balans jämfört med 2019 och domstolarna, slutligen, har avgjort fler brottmål. Det framgår av tabell 12, som anger dels hur mycket högre myndigheternas inflöde var, dels hur mycket större utflödet var i form av ärenden som redovisats till åklagare, lagförda brottsmisstankar samt avgjorda brottmål, under perioden mars–december 2020 jämfört med motsvarande period 2019.

² När det gäller Åklagarmyndigheten är produktionsmättet brottsmisstankar och inte ärenden.

Förändringar i myndigheternas produktion under mars–december 2020 jämfört med motsvarande period 2019.

	Polisen	Åklagarmyndigheten	Domstolsverket
Inflöde	- 7 617 anmälda brott	+ 24 582 inkomna brottsmisstankar	+ 2 919 inkomna brottmål
Bearbetat	+ 31 627 avslutade ärenden		
Utflöde	+ 13 122 redovisade ärenden	+ 14 463 lagförda brottsmisstankar	+ 6 218 avgjorda brottmål

En ytterligare faktor som bedöms att bidragit till att polisen bearbetat fler ärenden och att domstolarna fått in och avgjort fler brottmål under 2020 jämfört med 2019, är utbyggnaden av arbetsmodellen Snabbare lagföring. Modellen innebär till att man i mindre utsträckning slår ihop flera anmälningar riktade mot samma person i ett ärende och ett mål, utan i stället behandlar dem separat. Det ökar antalet ärenden/mål hos polisen och i domstolarna. Däremot har det inte påverkat antalet inkomna brottsmisstankar hos Åklagarmyndigheten, eftersom de inte räknar ärenden, så som de andra myndigheterna.

Ökningen av produktionen tycks i huvudsak avse enklare ärenden, oftast sådana där polisen eller någon annan myndighet har initierat polisanmälan. Det gäller till exempel narkotikabrott och bidragsbrott. Även bedrägerier har handlagts i större utsträckning under 2020 än tidigare. Däremot finns det inga indikationer på att allvarligare, mer svårutredda brott har utretts och avgjorts i större utsträckning under 2020 än tidigare. Snarare tycks det vara så att domstolarna i större utsträckning skjutit på större mål på grund av pandemin.

Inledning

Pandemins konsekvenser i det svenska samhället blev påtagliga en dryg vecka in i mars, och särskilt från mitten av månaden. Regler och rekommendationer om social distansering infördes, vilket ledde till minskad rörelse och aktivitet i samhället. Pandemin har fortsatt att prägla samhället sedan dess, även om restriktionerna minskade något under sommaren och början av hösten. Med ökad smittspridning skärptes dock riktlinjerna åter i månadskiftet oktober-november och nya restriktioner tillkom. Restriktionerna har främst syftat till att minska antalet personer som träffas i offentliga sammanhang och på äldreboenden, arbetsplatser och i skolor. Under slutet av året tillkom även restriktioner som rörde utskänkning av alkohol. (I bilaga 1 redogörs för vilka restriktioner som tillkommit respektive mildrats månad för månad under året.)

Det är rimligt att tänka sig att restriktionerna och den minskade sociala aktiviteten kan ha påverkat både brottsligheten och rättsväsendets arbete. Brå har sedan i april 2020 månatligen analyserat om antalet polisanmälda brott tycks ha påverkats av coronapandemin. I denna rapport analyseras i stället eventuella effekter av pandemin på senare delar av rättskedjan, det vill säga Polismyndighetens, Åklagarmyndighetens och domstolarnas in- och utflöde av ärenden. Analysen avser utvecklingen fram till och med december 2020. Som bakgrund beskrivs inledningsvis hur antalet polisanmälningar utvecklats under året, jämfört med 2019. Siffror i den delen är hämtade från Brås tidigare publicerade månatliga PM om pandemins effekter på anmälda brott, men diskussionen om orsakerna till de förändringar som kan iakttas är inte identisk med den i dessa löpande PM.

Analyserna görs främst genom jämförelser mellan 2019 och 2020³. För att se hur vanligt det är med variationer mellan åren, även utan en pandemi, redovisas i vissa fall även siffror för tidigare år.

³ Detta har också gjorts i Brås löpande PM om anmälda brott under året, men i dessa analyseras utvecklingen också i viss utsträckning i relation till prognosticerad utveckling.

Det bör slutligen framhållas att de siffror som redovisas i de olika leden av rättskedjan inte är helt jämförbara med varandra, eftersom det som mäts inte är detsamma i varje led.

Det som mäts i respektive led är följande:

- *Brott* som polisanmälts (Brås kriminalstatistik).
- Ärenden som handlagts inom polisen, där varje ärende kan inrymma mer än ett brott (polisens statistik).
- *Brottsmisstankar* som inkommit till Åklagarmyndigheten och brottsmisstankar som lett till en lagföring⁴ (Åklagarmyndighetens statistik). Brottsmisstankar definieras som kopplingen mellan misstänkt person och brott. Exempelvis kan ett brott begås av flera personer och därmed leda till flera brottsmisstankar, och en person kan vara misstänkt för flera brott (alltså generera flera brottsmisstankar). Ett redovisat ärende hos polisen motsvarar ungefär 1,5–2 inkomna brottsmisstankar i färdiga förundersökningar hos Åklagarmyndigheten. Denna kvot varierar dock mellan olika brottskategorier och mellan olika tidsperioder (*Gemensam årsrapport utredning och lagföring 2019*, Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten i mars 2020).
- *Mål* som inkommit och avgjorts i domstol (Domstolsverkets statistik).

En ytterligare komplikation vid jämförelser rör betydelsen av ”inflöde”. Problemet gäller främst Åklagarmyndigheten, där begreppet inflöde är tudelat. Den ena delen avser polisledda utredningar som överlämnats till åklagare, och i stor sett hela detta inflöde leder till ett lagföringsbeslut från åklagare. Den andra delen avser beslut om att inleda en åklagarledd utredning. Eftersom en stor del av dessa utredningar läggs ner är det endast en mindre del av detta ”inflöde” som leder till ett lagföringsbeslut.

Domstolsverkets mått på inflöde är mer entydigt. Ett inkommet brottmål innebär att en stämningsansökan, som kan inrymma ett eller fler brott (och flera brottsmisstänkta), kommit in från Åklagarmyndigheten.

En ytterligare komplikation när man ska följa flödet i rättskedjan är att de brott som myndigheterna fattar beslut om inte bara består av sådana som ”flödat in” under året, utan även av balanser från tidigare år.

⁴ Med lagföring avses åtal, strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse.

Ovanstående innebär att man måste vara försiktig när man vill följa pandemins effekter genom rättskedjan. Man kan göra begränsade sådana analyser, men i stor utsträckning får man studera effekterna för varje myndighet separat.

Rapporten är disponerad utefter stegen i rättskedjan, det vill säga först anmälda brott, därefter polisens, åklagarnas respektive domstolarnas handläggning. Före resultatredovisningen beskrivs kort hur pandemin utvecklades under året och vilka olika samhällsliga restriktioner och rekommendationer som gavs.

Anmälda brott

Utöver Brå har även tre forskare⁵, Manne Gerell, Johan Kardell och Johanna Kindgren, studerat vilka effekter pandemin kan ha haft på antalet polisanmälda brott (Crime Science 2020). Deras analys avser de två inledande månaderna med pandemin: från mitten av mars till den 24 maj 2020. Under den perioden, jämfört med samma period 2019 minskade den anmälda brottsligheten totalt, och det gjorde även brottstyperna misshandel, fickstölder och inbrott. För de flesta brott var minskningen ganska begränsad och låg på mellan 5 och 20 procent. För fickstölder var minskningen dock mer markant, med en nergång på nästan 60 procent.

Det redovisade mönstret ligger i linje med de siffror som Brå presenterat för månaderna mars–maj (Brå 2020a–c). Till skillnad mot ovan nämnda forskare har Brå fortsatt sin månatliga uppföljning under hela 2020, och man kan där se att minskningarna i antalet anmälda brott jämfört med 2019 avtar eller vänds till en ökning. Totalt sett är dock antalet anmälningar under perioden mars–december 2020 något lägre än under motsvarande period 2019 (7 600 anmälningar färre). Anmälningsnivån under pandemiperioden är även lägre än den nivå som Brå prognosticerat (Brå 2020a–j).

Det är inte helt enkelt att se mönster när det gäller utvecklingen av anmälningar under 2020 jämfört med 2019 när man studerar månad för månad separat. För att lättare se tendenser i hur antalet anmälningar inom olika brottskategorier utvecklats under året, redovisas anmälningarna i tabellen nedan uppdelat på fyra perioder: de två månaderna *före* pandemin (alltså januari och februari), kvartalet mars–maj, kvartalet juni–augusti samt de fyra månaderna september–december.

⁵ Två av dem arbetar inom polisen (Johan Kardell och Johanna Kindgren är analytiker på Noa).

TABELL 1. Procentuell förändring av antalet anmälda brott 2020 jämfört med samma period 2019. Redovisning uppdelad på januari–februari, mars–maj, juni–augusti och september–december. Preliminär statistik.

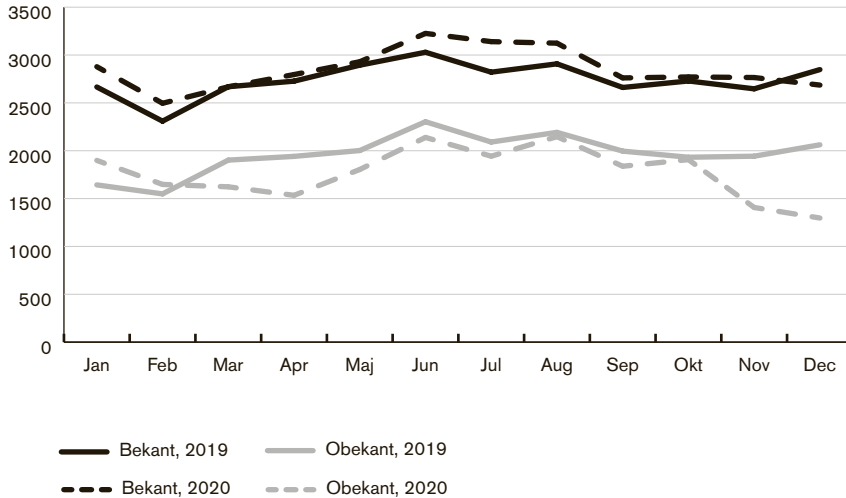
	Jan.– feb.	Mars– maj	Juni– aug.	Sep.– dec.
Samtliga brott	8	–4	2	0
Brott mot person (BrB 3–7 kap.)	4	–4	7	0
Stöldbrott m.m. (BrB 8 kap.)	14	–12	–4	–3
Bedrägeri m.m. (BrB 9 kap.)	–8	–15	–19	–3
Skadegörelsebrott (BrB 12 kap.)	20	5	41	4
Brott mot trafikbrottslagen	0	–1	–1	–4
Brott mot narkotikastrafflagen	15	14	3	7
Övriga brott	20	4	3	5

Analyserar man utvecklingen på detta sätt framträder en tydligare bild av att anmälningarna låg på en högre nivå under de första två månaderna 2020, jämfört med 2019, för att sedan ligga på en lägre nivå under pandemins första tre månader. Under sommaren förbyts minskningen i en ökning jämfört med 2019 och övergår under hösten till en stabilisering jämfört med 2019 – även om utvecklingen under årets fyra sista månader varierar en del mellan olika brotts typer. Det är inte orimligt att tänka sig att hela detta övergripande mönster hänger samman med pandemin, med störst är effekterna på anmälningsnivån när pandemin just kommit till Sverige. Om dessa effekter i så fall hänger samman med faktiska effekter på brottsligheten, förändringar i anmälningsbenägenhet eller förändringar polisens sätt att arbeta, går dock inte att uttala sig om utan en djupare analys av utvecklingen, brottskategori för brottskategori.

Anmälningar om *brott mot person* gick ner under våren 2020 jämfört med våren 2019, men det förbyttes i en högre nivå än 2019 under sommaren. Under hösten och vintern låg anmälningarna på samma nivå som under 2019. Som framgår av diagram 1 avser minskningen främst våld mellan obekanta, som redovisas i de två undre linjerna. Där ser man en tydligt lägre nivå under dels våren dels november och december 2020 jämfört med samma perioder 2019.

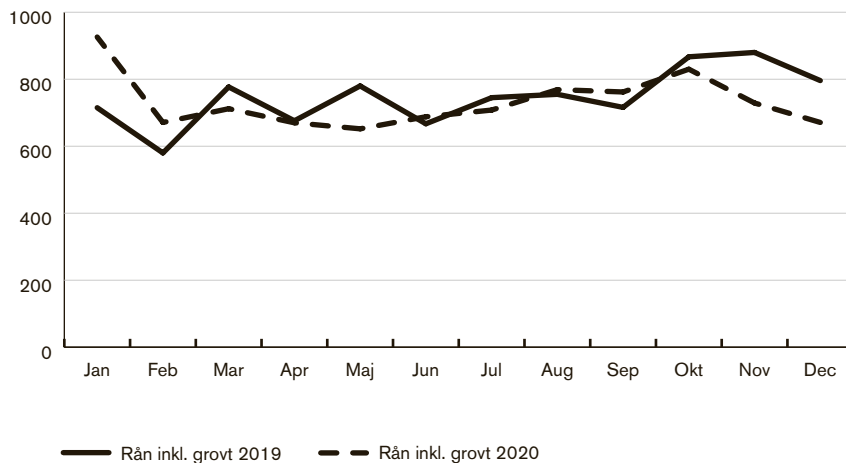
Anmälningarna om misshandel mellan bekanta, som redovisas i de två övre linjerna, låg däremot på i huvudsak samma nivå under pandemimånaderna 2020 jämfört med samma månader 2019. Undantaget är sommarmånaderna då antalet anmälningar var fler än under sommaren 2019.

DIAGRAM 1. Anmälningar rörande misshandel, månad för månad, 2019 respektive 2020, uppdelat på misshandel mot bekant respektive obekant.

Anmälningar om *rån* följer ett liknande mönster som anmälningarna när det gäller misshandel mellan obekanta. De ökade markant i januari 2020 jämfört med samma månad 2019. Under våren var antalet anmälda rån färre än 2019. Under sommaren var antalet anmälningar om rån totalt ungefär detsamma som 2019, för att sedan vara påtagligt lägre under november och december.

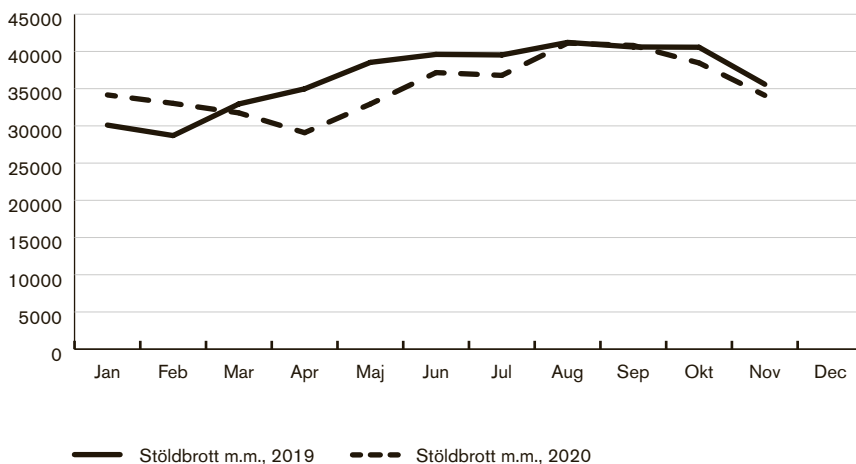
DIAGRAM 2. Anmälningarna rörande rån, månad för månad, 2019 respektive 2020.

Även anmälningarna om sexualbrott går ner under våren 2020 jämfört med 2019, men för dem är anmälningsnivån 2020 lägre än 2019 redan under januari och februari. Antalet anmälningar ökar under sommaren 2020, vilket är ett normalt mönster, men ökningen är mer påtaglig än under 2019. Under hösten och vintern är anmälningarna något fler än under 2019, men skillnaden är inte så stor.

Den anmälda *stöldbrottsligheten* går från att ligga på en högre nivå i början av 2020, jämfört med samma period 2019, till att sedan minska tydligt under våren 2020, jämfört med våren innan. Från och med augusti ligger dock anmälningarna på ungefär samma nivå 2020 som under motsvarande period 2019. De typer av stölder som i huvudsak svarar för minskningen från mars till augusti är ”övrig stöld”, som inrymmer stölder från butiker⁶, restauranger, industrier, skolor och många andra liknande lokaler, samt från fordon och även från personer, i form av fickstölder.

DIAGRAM 3. Anmälningarna rörande stöldbrott m.m., månad för månad, 2019 respektive 2020.

Antalet anmälda *bedrägerier* är tydligt lägre under 2020 än under 2019, men förändringen inträder redan före pandemin. Ökningen är störst under perioden mars till augusti. Därefter närmar sig anmälningsnivån den som var under 2019.

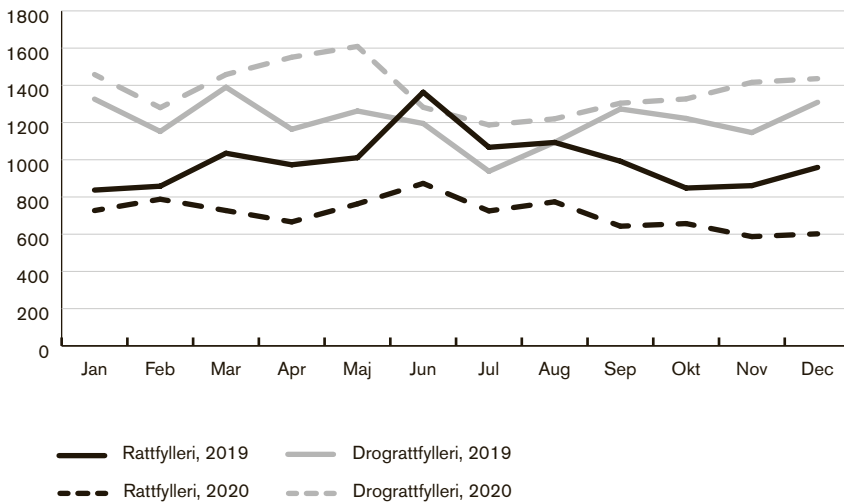
Antalet anmälningar om *skadegörelse* ökade mycket kraftigt under sommaren (främst juni och juli) jämfört med samma månader 2019. Övriga pandemimånader var det en svag ökning.

Brott mot *trafikbrottslagen* är en stor brottskategori, där olika brottstyper visar lite olika utveckling. En brottskategori där antalet

⁶ Exklusive inbrott i butik.

anmälda brott förändrades kraftigt när pandemin kom, är rattfylleri (de två undre linjerna i diagram 4). Sedan pandemin startade har antalet anmälda rattfyllerier i genomsnitt varit ungefär 30 procent lägre varje månad 2020 jämfört med 2019. Anmälningarna om drograttfylleri ligger däremot klart högre under pandemimånaderna 2020 än under samma månader 2019. Särskilt stor är skillnaden i april, maj, juli och november.

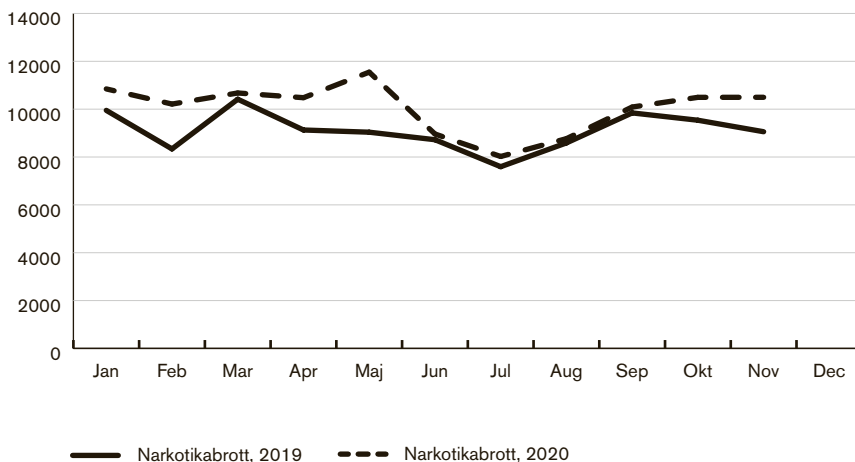
DIAGRAM 4. Anmälningarna rörande rattfylleri respektive drograttfylleri, månad för månad, 2019 respektive 2020.

Antalet anmälningar om *brott mot narkotikastrafflagen* ökade påtagligt både i början av året och under april och maj 2020 jämfört med samma månader 2019.⁷ Från juni till oktober var antalet anmälningar ungefär detsamma som under 2019, för att sedan öka igen under november.

⁷ I mars 2020 var dock antalet anmälningar ungefär detsamma som i mars 2019.

DIAGRAM 5. Anmälningarna rörande narkotikabrott, månad för månad 2019, respektive 2020.

Övriga brott är en kategori som omfattar många olika brottstyper, bland annat bidragsbrott. Totalt sett är antalet anmälningar i den kategorin endast något fler under 2020 än under 2019. När det gäller just bidragsbrotten kan man dock se en kraftigare ökning, särskilt under hösten.⁸

Närmare analys av utvecklingen

Nedan presenteras några möjliga förklaringar till de förändringar i antalet anmälningar för vissa brott som skett 2020 jämfört med 2019. Avsnittet syftar inte till att ge några säkra svar på varför anmälningarna rörande vissa brottskategorier ökat eller minskat, utan snarare fungera som uppslag för mer djupgående analyser.

En övergripande bakgrund som det inledningsvis finns skäl att lyfta fram är att pandemin, i motsats till vad man först befarade,⁹ medfört att polisen under 2020 har haft mer tillgängliga resurser än vanligt, som skulle kunna användas för att upptäcka och ingripa mot brott. För det första har de flesta utbildningar ställts in på grund av risken för smitta. Antalet utbildningstimmar inom Polisen har minskat med 75 procent under 2020 jämfört med 2019. Det motsvarar i storleksordningen 1 000 helårsanställningar.¹⁰ Därtill kommer att många

⁸ Bidragsbrotten ökade med runt 2 600 anmälningar under 2020 jämfört med 2019, enligt månadsstatistiken.

⁹ Enligt uppgift från Polismyndigheten var antalet sjukskrivningsdagar inte fler under 2020 än under 2019.

¹⁰ Enligt uppgifter från Polismyndigheten minskade antalet utbildningstimmar från runt 2,5 miljoner till runt en halv miljon. Om en helårsanställning beräknas på 40 timmars arbete per vecka, blir resurstillskottet 1 000 helårsanställningar.

typer av kommanderingar, som kan kräva stora insatser från polisen, ställts in under pandemin. Det gäller till exempel stora idrottsarrangemang, som fotbollsmatcher och andra arrangemang där stora mängder människor samlas. Det är färre demonstrationer och statsbesök och det är också färre personer som passerar gränserna (vilket påverkar både gränspolisen och polisen i yttre tjänst). Det är slutligen också färre som ansöker om pass¹¹. Det innebär att polisen bland annat haft större möjligheter att arbeta i yttre tjänst och i det sammanhanget upptäcka och ingripa mot brott.

Möjliga orsaker till förändringar uppdelat på brottstyper

Nedan beskrivs och analyseras utvecklingen 2020 jämfört med 2019 för fem brottskategorier där anmälningsnivån förändrades tydligt i samband med att pandemin kom till Sverige: misshandel, stöld från butiker, skolor, bilar och personer, skadegörelse, rattfylleri och narkotikabrott. Här bör erinras om att de försök till förklaringar av hur polisanmälningarna utvecklats under pandemin som ges, i de flesta fall inte bygger på någon tungt empiriskt underlag, eftersom det ännu saknas närmare studier av hur pandemin generellt sett påverkat beteendet inom olika grupper av befolkningen. De möjliga orsaker som tas upp får snarare ses som hypoteser för närmare empiriskt prövning.

Misshandel mellan obekanta, mot både män och kvinnor ↘

Misshandel mellan obekanta är oftast förknippat med uteliv och alkoholförtäring (Brå 2007). En förklaring till att anmälningarna om misshandel mellan obekanta minskade så tydligt under pandemins första två månader (mars–april), jämfört med samma tid året innan, kan vara att utelivet minskade markant under de första pandemimånaderna. Färre personer var ute och festade eller gick på restaurang och drack alkohol. Det var något som polisen kunde iaktta tydligt. När pandemin pågått ett tag minskade gradvis pandemins inverkan på människors beteende i detta avseende, vilket kan förklara att nivåerna gick upp igen under sommaren. Att anmälningarna om misshandel mellan obekanta var fler under sommaren 2020 än under sommaren 2019 skulle också kunna förklaras av att folk inte åkte utomlands under semestern utan stannade i Sverige. Det torde ha inneburit att fler var ute och festade på hemmaplan.

¹¹ Enligt uppgift från Stockholmsregionen räknar man med att antalet passansökningar under 2020 kommer att vara 220 000 färre än de 590 000 man prognosticerat för, vilket innebär en minskning med 37 procent. Den frigjorda kapaciteten används dock i mycket liten utsträckning till arbete i yttre tjänst, och främst till administrativa uppgifter i samband med handläggning av brott.

När sedan andra vågen av pandemin kom under hösten, med nya restriktioner, blev det åter en påtaglig minskning av antalet anmälningar om misshandel mellan obekanta, jämfört med samma period 2019. Den 20 november infördes ett förbud mot alkoholserving efter klockan 22.00, och det torde ha bidragit till att anmälningarna om misshandel mellan obekanta sjönk markant under november och december. Sammantaget talar siffrorna starkt för att restriktionerna i samband med pandemin har minskat förekomsten av misshandel mellan obekanta.

Misshandel mellan bekanta ↗

I motsats till misshandel mellan obekanta har anmälningarna om misshandel mellan bekanta inte legat på en lägre nivå 2020 än 2019. Utvecklingen av sådana anmälningar visar ett mer svårtolkat mönster, med en ganska oförändrad nivå jämfört med 2019 under våren och hösten, och en tydligare ökning under sommaren. Under hösten var anmälningsnivån åter ungefär densamma som under 2019.

Av särskilt intresse är frågan om hur anmälningarna om våld i nära relationer har utvecklats under pandemin. Här har kvinnoorganisationer uttryckt oro för att kravet på hemarbete medfört en ökad risk för utsatthet. En komplikation om man vill använda anmälningsstatistik för att studera om det blivit så, är dock att samma omständigheter kan bidra till en lägre anmälningsbenägenhet bland de utsatta.

En ytterligare komplikation är att kvaliteten i polisens sätt att koda anmälningarna i rätt kategori kan variera över tid. Kriminalstatistiken över misshandel mellan bekanta är sedan den 1 januari 2019 indelad i tre kategorier, varav en är våld i parrelationer. Statistiken visar att just anmälningar om våld i parrelationer ökade kraftigt under mars och april 2020, alltså i samband med pandemins första månader. Däremot minskade andra typer av misshandel mot bekant i ungefär samma utsträckning. När Brå närmare granskade ett urval av anmälningar om misshandel mot bekant under våren 2019 och 2020, framkom att förändringarna mellan de olika typerna av misshandel mot bekant i stor utsträckning kunde hänföras till att polisen under våren 2020, efter en systemomläggning i februari 2020, blivit bättre på att koda de anmälda brotten på ett korrekt sätt.¹²

Det saknas ännu fördjupade empiriska studier som kan ge svar på vilka effekter pandemin haft när det gäller våld i parrelationer. Dagens Nyheter gjorde under hösten en mindre enkätstudie där de frågade socialtjänsten i landets kommuner om de sett tecken på

¹² Brå planerar för en ny fördjupad studie av kvaliteten i kodningen avseende hela kalenderåren 2019 och 2020.

att våldet ökat. De fick svar från ungefär hälften av kommunerna. Svaren gav bilden att de flesta inte hade sett tecken på en ökning av våld i nära relationer, men att ett 40-tal kommuner tyckte sig se en ökning sedan pandemins början (artikel i Dagens Nyheter 7 december 2020).

Stölder från butiker, skolor, bilar och personer ↘

En möjlig förklaring till att antalet stölder i butik minskade kraftigt under de första pandemimånaderna, jämfört med året innan, är att antalet sådana brott delvis beror på hur många som handlar i butiker (i stället för över nätet). Butikshandeln minskade under våren, men hade börjat minska redan tidigare. En ytterligare förklaring till minskningen kan vara att internationella stödligor fick det svårare att ta sig in och ut ur landet. Att det var färre stölder i skolor kan på motsvarande sätt bero på att gymnasieskolorna var stängda under våren. Vad gäller fickstölder och stölder av bildelar (som instrumentpaneler) bedömer man inom polisen att det är brott som oftast begås av internationella ligor, som alltså har haft svårare att ta sig in och ut i Sverige under pandemin.¹³ Stölder av saker som ligger i en bil begås oftast av narkotikamissbrukare,¹⁴ och sådana stölder torde inte ha minskat. Sedan augusti är skillnaden i antalet anmälda stölder jämfört med 2019 ganska marginell.

Därutöver minskade rånen både under de första pandemimånaderna och de två sista månaderna 2020, jämfört med 2019. Minskningen var mest påtaglig inom brottstypen rån mot personer under 18 år, vilket kan ha varit en effekt av att färre ungdomar var ute på stan, både under de första pandemimånaderna och under den andra vågen, och att ungdomsrånen därmed minskade. En ytterligare orsak till den lägre nivån under 2020 torde vara att de internationella ligor, som står för en del av rånen, inte kan röra sig över gränserna på samma sätt som tidigare.

Skadegörelse ↗

Anmälningarna om skadegörelse låg på en högre nivå under de två första månaderna 2020 än under 2019, för att sedan under våren ligga på en nivå som var mer lik den under 2019. Men i juni och juli gick antalet anmälningar upp mycket kraftigt jämfört med 2019, och ökningen avsåg i huvudsak Stockholmsregionen. Det innebär att ökningen i Stockholmsregionen förklarar i stort sett hela ökningen av antalet anmälningar i landet som helhet. Anmälningarna har sedan åter minskat något. Enligt Storstockholms Lokaltrafik (SL),

¹³ Muntlig uppgift från polisen.

¹⁴ Muntlig uppgift från polisen.

som svarar för en stor del av anmälningarna, ökade inte skadegörelsebrotten i kollektivtrafiken under våren. Den främsta orsaken till ökningen tycks i stället vara att polisens kontaktcenter (PKC) i Norrtälje, som svarar för att registrera inkomna anmälningar i Stockholmsregionen, fick mer tid för denna uppgift under våren, eftersom polisanställda som brukat arbeta på Arlanda kunde ställas om till arbete på PKC under sommaren. De började då att registrera tidigare inkomna anmälningar om skadegörelse, som inte hunnit registreras tidigare. Att registreringarna gick ner igen i augusti bedöms av PKC bero dels på semestrar, dels på att gränspoliserna då haft andra uppgifter. Fler gränspoliser håller dock på att utbildas i att registrera anmälningar, så antalet registrerade anmälningar beräknas öka igen.

Rattfylleri ↘

Rattfylleri är ett ingripandebrott som i stor utsträckning upptäcks i samband med generella nykterhetskontroller. Orsaken till att antalet anmälningar om rattfylleri minskat kraftigt torde därmed i stor utsträckning förklaras av de riktlinjer som polisledningen gick ut med i mars, om att hålla an med generella nykterhetskontroller, med hänsyn till risken för smittspridning. Nykterhetskontrollerna görs ju i form av utandningsprov, vilket medför en smittorisk både för dem som testas och för poliserna som utför dem.

Rattfylleri under påverkan av narkotika upptäcks däremot inte vid generella kontroller, utan vanligen i samband med att polisen stoppar en enskild individ på grund av något som väcker misstanke om brott. Provtagningen sker här inte genom utandningsprov, utan genom blodprov. Anmälningarna om sådana brott har inte minskat, utan i stället ökat. En möjlig förklaring till detta kan vara att polisen, när de stoppar misstänkta förare, nu i större utsträckning tar in dem till stationen eller sjukhus för blodprov, eftersom möjligheten att ta utandningsprover minskat, och därmed i större utsträckning upptäcker narkotikarattfylleri. En ytterligare hypotes är att polisen under pandemin, och särskilt under våren, haft mer resurser att vara ute i fält, och därmed upptäckt och ingripit mot dessa brott i större utsträckning än vanligt.

Narkotikabrott ↗

Ökningen av antalet anmälda narkotikabrott 2020 jämfört med 2019 avser i huvudsak innehav och bruk av narkotika. I vilken utsträckning anmälningar om sådana narkotikabrott ökar eller minskar är helt beroende av hur stora resurser polisen lägger ner på att upptäcka dem och ingripa. Anmälningarna om narkotikabrott

ökade ganska markant under april och maj 2020 jämfört med 2019. Men de ökade redan under januari och februari 2020, jämfört med samma månader 2019. Det som delvis skulle kunna förklara att anmälningarna var fler under det första halvåret 2020 än under samma period 2019 är operation Rimfrost, som pågick från november 2019 till den 10 juni 2020. Operationen innebar att polisen förstärkte sina resurser i region Syd och Mitt, för en satsning mot gängkriminalitet. Den typen av insats torde dock inte leda till några stora ökningar av anmälningensvolymerna när det gäller eget bruk och innehav, med hänsyn till att det var ganska riktade insatser just mot kriminella gäng. Så det kan troligen inte vara den enda förklaringen.

En kompletterande förklaring till ökningen under våren skulle då kunna vara att polisen fick mer tid än vanligt att ägna sig åt att ingripa mot narkotikabruk och narkotikainnehav, när andra typer av kommanderingar minskade. När sommaren kom ökade antalet personer i offentliga miljöer, och tiden att ingripa mot narkotikamissbrukare kan då ha minskat. När sedan restriktionerna ökade igen i november, med mindre folk ute i den offentliga miljön, då ökade åter anmälningarna om narkotikabrott. Sammantaget talar utvecklingen under året för att pandemin påverkat polisens arbete med att upptäcka och ingripa mot narkotikabrott.

Bidragsbrott ↗

Antalet anmälningar om bidragsbrott har ökat under 2020 jämfört med 2019, och särskilt under hösten. Bidragsbrott anmäls främst av Försäkringskassan, och dessa anmälningar ökade med en tredjedel. Denna ökning skulle kunna tänkas vara relaterad till de nya bidrag som tillkommit för att minska effekterna av pandemin och att karensdagen togs bort. Försäkringskassans egen statistik visar dock att de gjort ytterst få anmälningar om fusk rörande just dessa ersättningsformer. Enligt myndigheten beror ökningen uteslutande på ökade kontrollinsatser och att ökade resurser tillförts för detta. Denna satsning var planerad redan före pandemin.

Sammanfattning om utvecklingen av antalet anmälningar

Sammanfattningsvis kan konstateras att antalet anmälda brott totalt sett varit något lägre 2020 än 2019, men att utvecklingen varierar mellan olika brottskategorier. De två största brottskategorierna visar motsatt utveckling: antalet anmälda bedrägerier har varit lägre varje månad under 2020 än under 2019, medan antalet anmälningar om narkotikabrott legat på en högre nivå 2020 än 2019. Anmälningarna om skadegörelse gick upp dramatiskt under våren 2020, men det är en volymmässigt mindre brottskategori än de två tidigare nämnda

brottskategorierna. I figuren nedan sammanfattas utvecklingen för de största brottskategorier där antalet anmälningar förändrats under 2020 jämfört med 2019, uppdelat på om det tycks motsvara en faktisk förändring i brottsligheten eller bero på en förändring i polisens och andra kontrollmyndigheters arbete. Som framgår av figuren finns det ingen brottskategori där det finns några tydliga indikationer på en faktisk ökning under pandemin, men däremot tecken på faktiska minskningar.

Brottskategorier där anmälningarna varit färre respektive fler under mars–december 2020, jämfört med mars–december 2019, och om det förklaras av förändringar i myndigheternas aktivitet eller av samhälleliga förändringar.

	Fler anmälningar	Färre anmälningar
Förändringar i myndigheternas arbetssätt	Skadegörelse Narkotikabrott Bidragsbrott	Rattfylleri
Samhälleliga förändringar		Misshandel mellan obekanta, rån Stöld, bedrägerier

Samhälleliga förändringar

I nästa avsnitt studeras på vilket sätt förändringarna i antalet anmälningar kan tänkas avspeglas i statistiken om handlagda och upplärade ärenden inom polisen.

Polisens handläggning

För att kunna följa hur polisens handläggning av brott har utvecklats månad för månad under 2020 har Brå begärt in polisens månadsstatistik över handlagda ärenden från januari till och med december under 2019 respektive 2020.¹⁵ De uppgifter som samlats in rör

- *antal bearbetade ärenden*, det vill säga avslutade ärenden där en förundersökning inletts
- *antal ärenden redovisade till åklagare*, vilket i stor utsträckning motsvarar det som kallas personupplagade brott i Brås statistik
- *lagföringsprocenten*, det vill säga andelen bearbetade ärenden som redovisats till åklagare.

Här bör erinras om att Brås statistik rörande polisens handläggning inte är direkt jämförbar med polisens statistik, eftersom Brås redovisning rör *brott* och polisens rör *ärenden* (där flera brott kan ingå). Det innebär att när polisen redovisar siffror om personupplagade brott och lagföringsprocent så avses inte riktigt samma sak som när Brå presenterar sådana siffror om lagföringsprocent.¹⁶

Slutligen kan sägas att när det gäller analysen av handlagda brott har vi valt att definiera ”pandemiperioden” något snävare än vid analysen av anmälda brott. Här har vi satt april som inledningsmånad i stället för mars, eftersom konsekvenserna när det gäller arbetet inom rättsväsendet inte torde ha slagit igenom fullt ut förrän i april.

¹⁵ Även Brå presenterar löpande statistik rörande polisens handläggning av brott. Den statistiken är dock inte idealisk för att analysera pandemins effekter på polisens handläggning av brott, eftersom den inte är uppdelad månadsvis och den finns tillgänglig senare än polisens uppgifter. Den halvårsstatistik som funnits tillgänglig under arbetet med promemorian har inte sträckt sig inte längre än till och med juni 2020.

¹⁶ När Brå använder måttet lagföringsprocent avses antalet personupplagade *brott* under ett år, i procent av antalet utredda brott (exklusive förundersökningsbegränsade brott). Polisens mått avser *ärenden*, som kan inrymma flera brott.

Fler ärenden har handlagts under 2020

Polisens produktion av bearbetade ärenden ökade med 28 000 under år 2020 jämfört med 2019¹⁷ och antalet ärenden som redovisades till åklagare ökade med 10 000, en ökning med 5 respektive 6 procent. Det framgår av tabell 2.

Bortsett från 2017, då antalet bearbetade ärenden ökade kraftigt efter en nedgång i samband med polisens omorganisation under år ökningen 2020 den kraftigaste sedan 2015. Det talar för att ökningen under pandemiåret inte enbart är uttryck för en naturlig årlig variation.

TABELL 2. Bearbetade ärenden samt ärenden redovisade till åklagare, årsvis, 2015–2019. I tusental samt procentuell förändring jämfört med året innan.

Källa: Statistik från polisen.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bearbetade ärenden (tusental)	544	522	554	544	529	557
Förändring mot året innan	—	–4 %	6 %	–2 %	–3 %	5 %
Ärenden redovisade till åklagare (tusental)	162	145	150	155	157	167
Förändring mot året innan	—	10 %	3 %	3 %	1 %	6 %

Nästa fråga blir då i vad mån ökningen av produktionen under 2020 är länkad till pandemin. En rimlig hypotes är att så är fallet, eftersom inte bara resurserna i form av yttre personal varit större än vanligt, utan även utredningsresurserna ökat. Det beror bland annat, som tidigare nämnts, på att man ställt in en stor del av utbildningarna för utredare (och annan personal) av smittspridningsskäl. Som nämnts tidigare minskade antalet utbildningstimmar inom polisen med 75 procent under 2020. Det motsvarar ett ”resurstillskott” i det ordinarie arbetet på i storleksordningen 1 000 helårsanställningar. Hur denna resurs fördelar sig mellan olika personalgrupper inom polisen framgår dock inte, men det torde ha inneburit ett tillskott av utredare, vars utbildningar ställts in. Därtill kommer att de som normalt arbetar med passansökningar i viss utsträckning går in som

¹⁷ Det kan då röra sig både om brott som anmäls under 2020 och brott som inkommit tidigare (det vill säga balansen från tidigare år).

administrativ förstärkning på utredningsenheter,¹⁸ liksom även en del andra grupper av poliser, vars ordinarie uppgifter minskat i omfattning.

För att närmare belysa hur produktionsökningen sett ut under året, redovisas i tabell 3 hur den utvecklats kvartal för kvartal under 2020 jämfört med 2019.

TABELL 3. Procentuell förändring av antalet bearbetade ärenden respektive ärenden redovisade till åklagare samt förändring i procentenheter av lagföringsprocenten, från 2019 till 2020. Redovisat per kvartal. Källa: Statistik från polisen.

	Kvartal 1	Kvartal 2	Kvartal 3	Kvartal 4
Bearbetade ärenden	4	8	4	8
Ärenden redovisade till åklagare	0	16	9	6
Lagföringsprocent	-1,0	2,3	1,2	-0,5

Av tabellen framgår att samtliga tre produktionsmått visar en påtaglig uppgång under det andra kvartalet 2020, jämfört med samma period 2019. Under det tredje kvartalet minskar skillnaden. När det gäller antalet *bearbetade ärenden* ser man sedan åter en större ökning jämfört med 2019 under det tredje kvartalet. Det mönstret liknar det som beskrivits när det gäller en del kategorier av anmälda brott. Under sommaren är ökningen jämfört med 2019 densamma som under det första kvartalet, det vill säga före pandemin. Under det fjärde kvartalet, då pandemins andra våg tar fart, är produktionsökningen åter lika hög som under våren.

Särskilt stor var skillnaden mellan 2020 och 2019 under juni månad. Då brukar antalet handlagda ärenden minska på grund av semesterar. Men i juni 2020 var antalet lika högt som i maj. Enligt uppgift från polisen skulle en delförklaring kunna vara att riktlinjerna om restriktivitet när det gäller semesteruttag medförde att något färre tog semester i juni 2020 än året innan (en femprocentig minskning).

Ökningen av antalet ärenden som redovisats till åklagare jämfört med 2019 inleds först i samband med pandemins inträde och håller i sig hela året. Under hösten ser man dock inte samma uppgång som för antalet bearbetade ärenden.

Lagföringsprocenten styrs både av antalet bearbetade ärenden och antalet ärenden redovisade till åklagare. Eftersom antalet redovisade ärenden under det andra kvartalet 2020 jämfört med 2019 ökade

¹⁸ Uppgift från passenheten i Stockholmsregionen.

klart mer än antalet bearbetade ärenden gjorde, ger det en ökad lagföringsprocent. Under det fjärde kvartalet 2020 ökade i stället antalet bearbetade ärenden mer jämfört med 2019 än vad antalet redovisade ärenden gjorde, vilket ger en minskad lagföringsprocent.

Bearbetade ärenden uppdelat på brottstyp

I tabell 4 nedan beskrivs utvecklingen av bearbetade ärenden under pandemiperioden april–december 2020 jämfört med samma period 2019, uppdelat på brottstyp. Där framgår att ökningen i reella tal främst avser två brottstyper: bedrägerier och narkotika. Mer än hälften av ökningen i antalet bearbetade ärenden avser narkotikabrott och bedrägerier. Att antalet bearbetade narkotikabrott ökat torde bero på att inflödet av anmälda narkotikabrott ökade under pandemiperioden 2020 jämfört med 2019. Att antalet bearbetade bedrägeribrott ökat kan dock inte förklaras av en ökning av antalet anmälningar, eftersom sådana anmälningar minskade kraftigt under 2020. Det tyder på att ökningen beror på att man har en stor balans av obearbetade bedrägeriärenden, och att den kunnat minska jämfört med 2019, eller åtminstone inte ökat lika mycket.

TABELL 4. Antal bearbetade ärenden under perioden april–december 2020 jämfört med samma period 2019, förändring i reella tal och i procent.

Källa: Statistik från polisen.

	2019	2020	Förändring
Bedrägeribrott m.m.	50 040	61 019	10 979 (22 %)
Narkotikabrott	49 680	55 801	6 121 (12 %)
Skadegörelsebrott	12 682	14 087	1 405 (11 %)
Tillgrepp i butik	22 883	23 345	462 (2 %)
Tillgreppsbrott (exkl. i butik)	55 482	55 143	-339 (-1 %)
Trafikbrott	61 765	60 341	-1 424 (-2 %)
Våldsbrott	79 816	82 640	2 824 (4 %)
Övriga BrB-brott	20 019	22 028	2 009 (10 %)
Övriga brott mot person	32 790	35 261	2 471 (8 %)
Övriga specialstraffrättsliga brott	17 865	20 776	2 911 (16 %)
Totalt	403 022	430 441	27 419 (7 %)

De brottskategorier som därutöver har störst betydelse för den antalsmässiga ökningen är våldsbrott och ”övriga specialrättsliga brott” (som bland annat omfattar bidragsbrott). De två brotts-

kategorierna svarar tillsammans för runt en tredjedel av ökningen i antalet bearbetade ärenden.

Antalet bearbetade ärenden har däremot *inte* ökat när det gäller tillgreppsbrott och trafikbrott. Antalet är ungefär oförändrat när det gäller trafikbrott och tillgreppsbrott i butik, medan det har minskat för övriga tillgreppsbrott.

Hänför sig förändringarna specifikt till pandemi-perioden?

Av tabell 3 på sidan 27 framgår att antalet bearbetade ärenden totalt sett var högre redan under det första kvartalet 2020 jämfört med 2019, men att skillnaden var särskilt stor under det andra och det fjärde kvartalet. Nedan redovisas kvartalssiffrorna nedbrutet på brottskategori för att klargöra om ökningen under andra kvartalet 2020 var särskilt stor för vissa av dem.

TABELL 5. Procentuell förändring i antal bearbetade ärenden 2020 jämfört med 2019, uppdelat per kvartal. Källa: Statistik från polisen.

	Kvartal 1	Kvartal 2	Kvartal 3	Kvartal 4
Bedrägeribrott m.m.	15	15	9	41
Narkotikabrott	12	20	10	8
Skadegörelsebrott	8	9	18	7
Tillgrepp i butik	-4	-2	2	6
Tillgreppsbrott (exkl. i butik)	1	-5	0	3
Trafikbrott	-6	2	-2	-7
Våldsbrott	2	8	1	2
Övriga BrB-brott	4	12	6	12
Övriga brott mot person	1	7	4	11
Övriga specialstraffrättsliga brott	12	22	14	12
Totalt	4	8	4	8

Den generella bilden är att många brottstyper bearbetades i betydligt större utsträckning under andra kvartalet 2020 än under samma period 2019. Det gäller narkotikabrott, våldsbrott, övriga brottsbalksbrott, övriga brott mot person och övriga specialstraffrättsliga brott. Den enda brottskategori som bearbetades i betydligt mindre utsträckning under andra kvartalet 2020 jämfört med 2019 är tillgreppsbrott, exklusive butiksbrott. Minskningen sammanfaller med en kraftig minskning av antalet anmälda stöldbrott under perioden april-juli, och då särskilt under april och maj. Det kan vara ett

uttryck för att dennabrottskategori typmässigt handläggs direkt i anslutning till anmälan, och att förändringar i antalet anmälningar därmed ganska direkt avspeglar sig i antalet bearbetade ärenden.

Antalet bearbetade bedrägeribrott var högre än 2019 under samtliga kvartal, trots att antalet anmälda brott minskade. Särskilt hög var ökningen det sista kvartalet. Polisens bedömning är dock att den helt berodde på en ambitionshöjning inom Polismyndigheten vad gäller att klara upp bedrägerier.¹⁹

När det gäller *narkotikabrott* kan man se att antalet bearbetade ärenden var högre 2020 än 2019 under samtliga kvartal, men ökningen var särskilt markant under andra kvartalet. Då nästan fördubblades antalet bearbetade ärenden. Ökningen under den första halvåret 2020 kan i någon utsträckning hänga samman med operation Rimfrost, som ju pågick från november 2019 till den 10 juni 2020. Operationen innebar att polisen förstärkte sina resurser i region Syd och Mitt för en satsning mot gängkriminalitet. Ökningen av antalet bearbetade ärenden under det andra kvartalet 2020 jämfört med 2019 torde dock främst hänga samman med att polisen mer generellt tycks ha haft mer resurser att ingripa mot narkotikabrott under de första pandemimånaderna än under 2019, och att denna typ av ärenden kan bearbetas och avgöras ganska direkt (efter analys av provsvar).

En ytterligare förklaring till ökningen kan vara Snabbare lagföring, en arbetsmodell som infördes i ett par polisområden i Stockholmsregionen 2018, och som utökades med ytterligare tre polisområden i regionen under 2020. Deras arbete tog fart en bit in på året. Snabbare lagföring innebär att varje enskilt brott i större utsträckning än vanligt genererar ett eget ärende (alltså inte slås ihop med andra brott och utredningar) och behandlas skyndsamt. Eftersom narkotikabrott är en dominerande brottstyp i arbetsmodellen, skulle det kunna vara en orsak till att antalet bearbetade ärenden rörande narkotikabrott har ökat under 2020.

Antalet bearbetade ärenden rörande tillgreppsbrott (exkl. i butik) har minskat med två procent under 2020 jämfört med 2019, och minskningen hänför sig enbart till det andra kvartalet.

Antalet bearbetade skadegörelsebrott har legat på en högre nivå 2020 än 2019 under samtliga månader, men ökningen är särskilt påtaglig under det tredje kvartalet (och mer specifikt under juni–augusti). Ökningen sammanfaller med en kraftig ökning av antalet registrerade anmälningar under juni och juli 2020.

¹⁹ Polisen har under 2020 bland annat flyttat samordningen till Nationellt bedrägericenter på Noa, genomfört en nationell fokusdag mot bedrägerier och i Stockholm under november och december genomfört en sju veckors insats för förundersökningsledare, där målet var att minska balansen med 1500 ärenden, vilket lyckades.

Ärenden redovisade till åklagare uppdelat på brottstyp

Antalet ärenden som redovisats till åklagare har ända sedan april 2020 legat på en högre nivå än under motsvarande period 2019. Antalet sådana ärenden ökade med 12 600, från 122 200 till 134 800.²⁰ Det är en ökning med 10 procent och omfattar alla brottstyper utom tillgrepp i butik. Huvudskälet till ökningen av ärenden som redovisats till åklagare torde vara att antalet bearbetade ärenden ökat.

De brottskategorier som i reella tal svarar för den största delen av ökningen är i huvudsak desamma som de kategorier där antalet bearbetade ärenden ökat mest: våldsbrott, bedrägeribrott och trafikbrott, övriga specialstraffrättsliga brott (där bidragsbrott ingår) samt narkotikabrott. Att fler ärenden rörande trafikbrott och narkotikabrott redovisats till åklagare skulle kunna vara en konsekvens av Snabbare lagföring, eftersom ett mindre allvarligt brott som begåtts av en person oftare behandlas som ett separat ärende, i stället för att slås ihop med andra brott till ett ärende.

TABELL 6. Antal ärenden redovisade till åklagare under april–december 2020 jämfört med samma period 2019. Förändring i reella tal och i procent.
Källa: Statistik från polisen.

	2019	2020	Förändring
Bedrägeribrott m.m.	8 673	10 805	2 132 (25 %)
Narkotikabrott	29 004	30 612	1 608 (6 %)
Skadegörelsebrott	2 369	3 189	820 (35 %)
Tillgrepp i butik	13 019	13 196	177 (1 %)
Tillgreppsbrott (exkl. i butik)	5 967	6 580	613 (10 %)
Trafikbrott	33 600	35 622	2 022 (6 %)
Våldsbrott	14 963	17 129	2 166 (14 %)
Övriga BrB-brott	4 253	4 672	419 (10 %)
Övriga brott mot person	4 033	4 772	739 (18 %)
Övriga specialstraffrättsliga brott	6 350	8 172	1 822 (29 %)
Totalt	122 231	134 749	12 518 (10 %)

I det kommande kapitlet om Åklagarmyndighetens arbete framgår att bidragsbrott är den brottstyp där antalet lagförda brottsmisstankar ökade mest under 2020. I den statistik som inhämtats från

²⁰ Detta är en högre siffra än siffran för hela året, eftersom antalet lagföringar sjönk under det första kvartalet 2020 (före pandemin) jämfört med samma period 2019.

polisen ingår bidragsbrott i kategorin Övriga specialstraffrättsliga brott. Där framgår att antalet redovisade ärenden i den kategorin ökade rejält under pandemiperioden 2020 jämfört med 2019, med drygt 1 800 ärenden.

Antalet ärenden som redovisades till åklagare följde ungefär samma mönster som antalet bearbetade ärenden, men i motsats till de bearbetade ärendena fortsatte ökningen från det andra kvartalet även under det tredje kvartalet 2020, jämfört med 2019.

Liksom för bearbetade ärenden, var nivån redovisade ärenden särskilt hög i juni 2020, jämfört med 2019; antalet ärenden som redovisades till åklagare var då 28 procent högre än i juni 2019. Antalet ökade dock inte i reella tal under det tredje kvartalet (i juni 2020 jämfört med i maj 2020), men det syntes heller inte någon minskning i produktionen, vilket det brukar bli, på grund av semestrarna. En möjlig förklaring är den som angavs ovan för bearbetade ärenden: semesteruttaget spreds mer över sommarmånaderna än vanligt, och statistik från Polismyndigheten bekräftar också att andelen poliser som tog ut sin semester i juni var lägre än under 2019.

TABELL 7. Procentuell förändring i antal redovisade ärenden 2020 jämfört med 2019, uppdelat per kvartal. Källa: Statistik från polisen.

	Kvartal 1	Kvartal 2	Kvartal 3	Kvartal 4
Bedrägeribrott m.m.	16	22	28	24
Narkotikabrott	5	17	0	-1
Skadegörelsebrott	-4	49	43	16
Tillgrepp i butik	-10	-2	3	4
Tillgreppsbrott (exkl. i butik)	-4	8	9	14
Trafikbrott	-5	13	6	0
Våldsbrott	4	19	9	14
Övriga BrB-brott	-2	9	10	10
Övriga brott mot person	0	9	24	23
Övriga specialstraffrättsliga brott	13	46	27	15
Totalt	0	16	9	6

Lagföringsprocenten uppdelat på brottstyp

Den sista frågan är då på vilket sätt ovanstående förändringar påverkat lagföringsprocenten under pandemin, det vill säga *andelen* av de bearbetade ärendena som redovisats till åklagare.

Enligt polisens statistik ökade inte lagföringsprocenten nämnvärt från april till och med december 2020 jämfört med samma period 2019 – den steg från 30 till 31 procent.²¹

TABELL 8. Lagföringsprocenten per brottskategori i april–december, 2019 och 2020, samt förändring i procentenheter. Källa: Statistik från polisen.

	2019	2020	Förändring
Bedrägeribrott m.m.	17	18	0,4
Narkotikabrott	58	55	-3,5
Skadegörelsebrott	19	23	4,0
Tillgrepp i butik	57	57	-0,4
Tillgreppsbrott (exkl. i butik)	11	12	1,2
Trafikbrott	54	59	4,6
Våldsbrott	19	21	2,0
Övriga BrB-brott	21	21	0,0
Övriga brott mot person	12	14	1,2
Övriga specialstraffrättsliga brott	36	39	3,8
Totalt	30	31	1,0

För vissa brottstyper ökar dock lagföringsprocenten i större utsträckning under pandemin. Det gäller trafikbrott, skadegörelsebrott och övriga specialstraffrättsliga brott. En hypotes när det gäller orsaken till att andelen trafikbrott som klarats upp har ökat under pandemin skulle kunna vara att trafiken minskat och att det varit färre generella trafikkontroller och mer riktade kontroller, där träffsäkerheten i misstankarna är högre.

Den enda brottstyp där lagföringsprocenten har minskat 2020 jämfört med samma period 2019 är narkotikabrott. Detta trots att antalet sådana ärenden som redovisats till åklagare har ökat med nio procent, eftersom antalet bearbetade narkotikabrott har ökat ännu mer (med 15 procent). En möjlig förklaring till att lagföringsprocenten minskat skulle kunna vara att när polisen har mer resurser att ingripa och ta prover på personer som verkar påverkade av narkotika, så kan kanske också andelen negativa prov öka (Brå 2016). Det skulle

²¹ Det är en ökning med sex procent.

i så fall kunna förklara att andelen av de inledda utredningar som leder till en lagföring minskar.

Om man redovisar lagföringsprocenten kvartalsvis ser man ett mönster som tyder på att den årsvisa ökningen hänger samman med pandemin. Under de första tre månaderna var lagföringsprocenten lägre än under samma period 2019. Under särskilt andra kvartalet, men även det tredje, var lagföringsprocenten högre än under samma period 2019.

TABELL 9. Förändring av lagföringsprocenten 2020 jämfört med samma period 2019. Redovisat per kvartal. Procentenheter. Källa: Statistik från polisen.

	Kvartal 1	Kvartal 2	Kvartal 3	Kvartal 4
Bedrägeribrott m.m.	0,2	1,2	2,6	-2,1
Narkotikabrott	-3,9	-1,3	-5,0	-4,6
Skadegörelsebrott	-2,6	6,5	3,7	1,7
Tillgrepp i butik	-3,7	0,0	0,2	-1,1
Tillgreppsbrott (exkl. i butik)	-0,6	1,6	0,8	1,2
Trafikbrott	0,4	5,8	4,1	3,8
Våldsbrott	0,4	2,1	1,5	2,3
Övriga BrB-brott	-1,3	-0,5	0,8	-0,4
Övriga brott mot person	-0,2	0,2	2,1	1,4
Övriga specialstraffrättsliga brott	0,2	7,0	3,5	0,9
Totalt	-1,0	2,3	1,2	-0,5

Åklagarmyndighetens handläggning av brott

Nästa steg i rättskedjan efter polisen är Åklagarmyndigheten. Brå har fått del av statistik från Åklagarmyndigheten rörande inflödet av registrerade brottsmisstankar, brottsmisstankar i balans samt lagförda brottsmisstankar månad för månad under åren 2020, 2019 och 2018. I första hand redovisas siffrorna som en jämförelse mellan 2020 och 2019. Enkelt uttryckt kan inflödet av brottsmisstankar i kombination med balansen sägas beskriva pågående och väntande arbetsuppgifter och lagföringarna beskriva resultatet av arbetet.

Nedan presenteras summariska siffror om inflödet, följt av uppgifter om balansens utveckling. Därefter ges en fylligare beskrivning av hur antalet lagförda misstankar utvecklats.

Inflödet ökade med sju procent under pandemin

Med inflöde till Åklagarmyndigheten menas brottsmisstankar som registrerats hos myndigheten. Denna registrering kan ske vid olika tidpunkter under handläggningen av en utredning inom polisen. Om det rör sig om en polisledd utredning registreras brottsmisstanken oftast inte förrän brottet är färdigutrett och redovisas till åklagare.²² I dessa fall ligger antalet inkomna brottsmisstankar ganska nära antalet lagförda brottsmisstankar. Rör det sig om en utredning om brott där åklagare ska leda förundersökningen, skickar polisen ärendet till Åklagarmyndigheten. I de fallen speglar inflödet inte antalet lagförda brottsmisstankar, eftersom en stor del av de åklagarledda utredningarna läggs ner. Inflödet är alltså främst en indikator på arbetsbelastningen inom Åklagarmyndigheten i vid bemärkelse, och svårt att tolka som ”produktion” i bemärkelsen avslutade ärenden.

²² Åklagare kan emellertid skicka tillbaka ärendet till Polismyndigheten, om förundersökningen bedöms behöva kompletteras innan beslut kan fattas i åtalsfrågan.

Uppgifterna från Åklagarmyndigheten visar att antalet inkomna brottsmisstankar under perioden april–december ökade med 22 000, från 319 000 till 341 000, vilket är en ökning med 7 procent. En stor del av ökningen jämfört med 2019 hänför sig till juni månad, då antalet inkomna brottsmisstankar ökade med 24 procent. Övriga månader var nivån i de flesta fall runt 5 procent högre än 2019. Den bilden överensstämmer med hur antalet ärenden som polisen överlämnat till åklagare ökat. Under juni var antalet ärenden som polisen överlämnade till åklagare 28 procent högre än 2019.

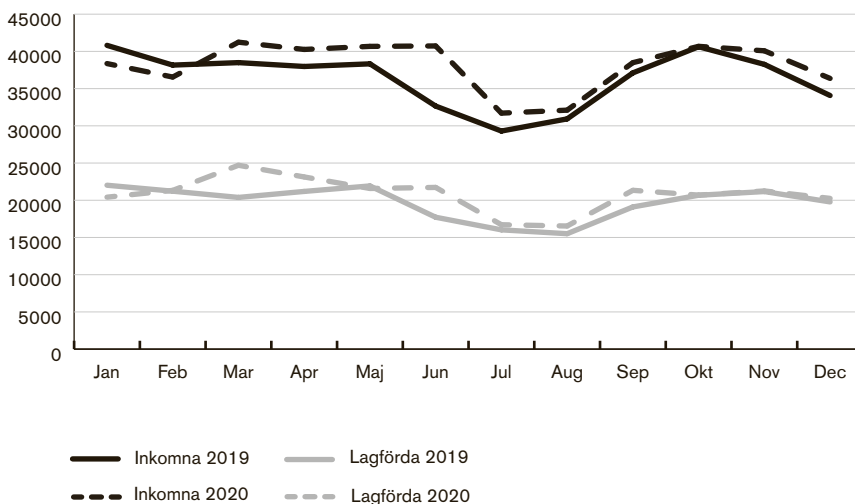
Lagförda misstankar ökade med sex procent

Lagförda brottsmisstankar är ett mer entydigt mått, som innebär att en brottsmisstanke lett till åtal, strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse.

Antalet lagförda brottsmisstankar ökade med drygt 10 000 (från 173 000 till 183 000), det vill säga 6 procent, under perioden april–december 2020, jämfört med samma period 2019. Utvecklingen månad för månad under hela året redovisas i diagram 6.

De två övre kurvorna avser inkomna brottsmisstankar, månad för månad 2019 och 2020, och de undre visar lagförda brottsmisstankar.

DIAGRAM 6. Inkomna och lagförda brottsmisstankar, månadsvis för 2019 respektive 2020. Källa: Statistik från Åklagarmyndigheten.

Diagrammet ger inget entydigt svar på i vad mån ökningen av lagförda misstankar hänger samman med pandemin. Flertalet månader är antalet lagförda brottsmisstankar i stort sett detsamma år 2020

som 2019. Undantaget är månaderna mars och juni, då antalet är betydligt högre 2020 än 2019. Ökningen i mars torde inte i huvudsak bero på ett ökat inflöde från polisen på grund av pandemin; det är för tidigt för en sådan effekt. Å andra sidan sammanfaller den andra toppmånaden, juni, med den månad då antalet ärenden som polisen redovisade till åklagare ökade allra mest jämfört med 2019.

Åklagarmyndighetens egen övergripande förklaring till att lagföringarna har ökat är att man, på samma sätt som Polismyndigheten, haft mer resurser tillgängliga, bland annat eftersom många platsutbildningar och tjänsteresor ställts in.²³ Utbildningar började ställas in redan i mars, vilket ledde till att man då fick mer tid att arbeta av enklare brottsmisstankar, både sådana som kommit in under året och sådana som låg i balans sedan tidigare. Det faktum att en del domstolar ställde in förhandlingar i början av pandemin gav också ett visst utrymme att arbeta av balanser.

Vilka typer av brott avsåg ökningen av lagförda brottsmisstankar?

Att studera vilka typer av brott som ökningen av lagförda misstankar avsåg kan ge en ledtråd när de gäller frågan om i vad mån ökningen avser de brott där inflödet från polisen ökat särskilt mycket till följd av pandemin. Fördelningen när det gäller brotts typer redovisas i tabell 10.

²³ Enligt Åklagarmyndigheten har interna utbildningar (som utgör det mesta av utbildningen) har minskat med närmare hälften under året. Grundutbildningen har genomförts nästan enligt plan, om än på distans. Däremot har många vidare- och specialistutbildningar samt erfarenhetsseminarier m.m. ställts in.

TABELL 10. Lagföringsbeslut uppdelat på brottskategori under april–december 2019 och 2020. Förändring i reella tal och i procent.

Källa: Statistik från Åklagarmyndigheten.

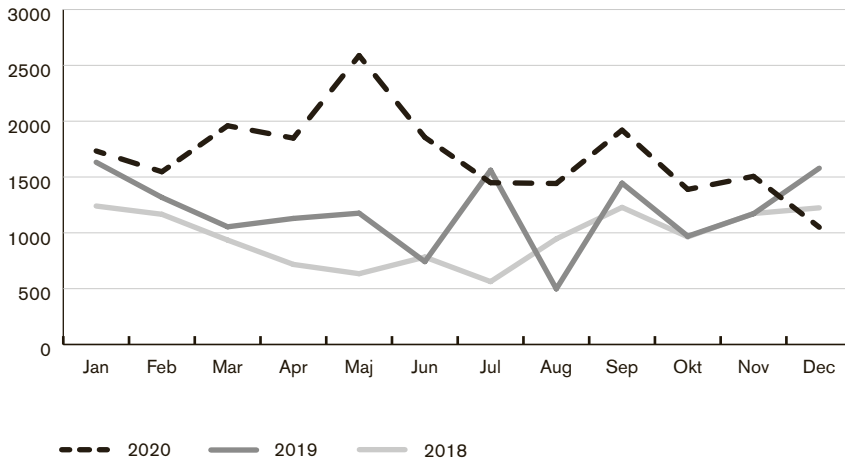
Brottskategori	Apr.–dec. 2019	Apr.–dec. 2020	Absolut förändring	Relativ förändring
Våldsbrott (inkl. mord)	7 661	8 685	1 024	13 %
Brott mot frid	8 616	9 544	928	11 %
Sexualbrott	3 318	3 744	426	13 %
Rån	1 245	1 438	193	16 %
Tillgreppsbrott	23 908	24 565	657	3 %
Skadegörelsebrott	2 803	3 133	330	12 %
Bedrägerier	10 409	8 521	-1 888	-18 %
Bidrags-, trolöshets- och ekobrott	10 271	15 047	4 776	46 %
Narkotikabrott	40 482	41 668	1 186	3 %
Rattfylleri	13 131	11 493	-1 638	-12 %
Övriga trafikbrott	29 437	32 025	2 588	9 %
Övriga brott	21 807	23 369	1 562	7 %
Övriga special- straffrättsliga brott	0,2	7,0	3,5	0,9
Totalt	173 088	183 232	10 144	6 %

Av tabellen framgår att närmare hälften av ökningen avser bidragsbrott, trolöshetsbrott och ekobrott (eftersom bidragsbrotten står för huvudelen av denna brottskategori kommer kategorin att kallas ”bidragsbrott” i den fortsatta texten). De två brottstyper som därutöver svarar för en större del av ökningen i absoluta tal är narkotikabrott och trafikbrott exklusive rattfylleri.

Inleddes ökningen i samband med pandemin?

Nästa fråga blir då om ökningen av lagförda misstankar rörande dessa tre brottstyper inleddes under pandemin eller om den startade redan tidigare. Som framgår av diagram 7 så började ökningen när det gäller *bidragsbrott* redan i mars för att nå sin topp i maj.

DIAGRAM 7. Antalet misstankar om bidragsbrott, trolöshetsbrott och ekobrott som lagförts, månad för månad, januari–december åren 2018, 2019 och 2020. Källa: Statistik från Åklagarmyndigheten.

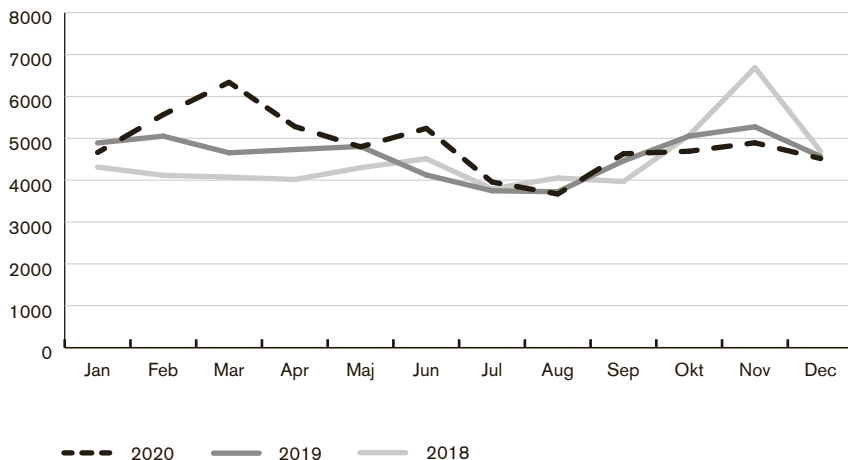

Åklagarmyndighetens bedömning att ökningen förklaras av att både Polisen och Åklagarmyndigheten i sina regleringsbrev alltsedan 2018 haft i uppdrag att öka lagföringarna för bidragsbrott²⁴ och att man under vissa perioder 2020, på grund av inställda utbildningar, haft möjlighet att arbeta mer med både den balans som fanns och det ökade antalet ärenden rörande bidragsbrott som redovisats från polisen under hela 2020.

Även när det gäller narkotikabrott skedde den stora ökningen av antalet lagförda misstankar i månaden mars. Denna ökning sammanfaller inte i tid med ökningen i antalet anmälda narkotikabrott och antalet narkotikabrott som polisen redovisat till åklagare. Där sker ökningen något senare, vilket framgår tidigare i rapporten. Ökningen torde alltså snarast hänga samman med att Åklagarmyndigheten genom inställda utbildningar fick tid att beta av redan tidigare inlottade misstankar om narkotikabrott, som inte kunnat prioriteras tidigare.

²⁴ Som grund för regleringsbrevets text ligger ett särskilt regeringsuppdrag om bidragsbrott (Ju2018/03037/KRIM). Uppdraget var att kartlägga hur utredningarna bedrivs, analysera hur de kan förbättras och effektiviseras samt vidta lämpliga åtgärder i syfte att uppnå en ökad upplärning.

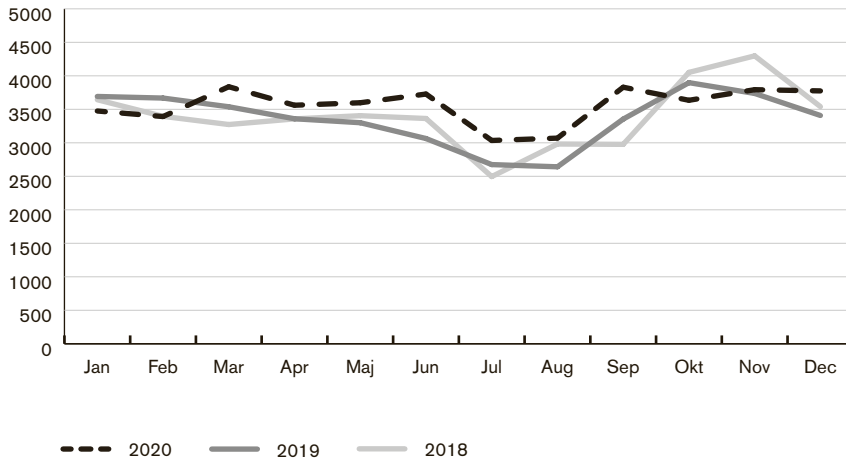
DIAGRAM 8. Antalet misstankar om narkotikabrott som lagförts månad för månad januari–december åren 2018, 2019 och 2020.

Åklagarmyndighetens bedömning är att ökningen när det gäller narkotikabrott under juni kan hänga samman med att inflödet av sådana brottsmisstankar från polisen ökade särskilt mycket under den månaden. Det stöds av redovisningen ovan rörande polisens arbete, som visar att både anmälningarna om ingripandebrott av detta slag ökade då och antalet sådana ärenden som redovisades till åklagare.

När det slutligen gäller trafikbrott, exklusive rattfylleri men inklusive olovlig körning, ligger antalet lagförda brottsmisstankar på en något högre nivå under 2020 från och med mars månad, än under samma period 2019 och 2018. Även detta tolkar Åklagarmyndigheten som en effekt av att de fått mer tid att beta av enklare ärenden, i kombination med att polisen haft mer tid att ingripa mot trafikbrott (exklusive rattfylleri).

DIAGRAM 9. Antalet misstankar rörande trafikbrott, exklusive rattfylleri, som lagförts månad för månad januari–december år 2018, 2019 och 2020.

Betydelsen av arbetssättet Snabbare lagföring

En hypotes skulle kunna vara att ökningen av antalet lagförda misstankar rörande narkotikabrott, och i viss mån även trafikbrott, delvis skulle kunna bero på den nya arbetsmodellen Snabbare lagföring. Som nämnts ovan uppfattar polisen att det kan ha lett till att fler enklare ärenden, som narkotikabrott och trafikbrott, bearbetats och överlämnats till åklagare. Domstolsverket bedömer också att Snabbare lagföring haft en kraftig inverkan på antalet brottmål (vilket beskrivs i nästa kapitel). Men Snabbare lagföring tycks inte ha påverkat antalet lagförda brottsmisstankar i samma utsträckning. En separat analys, som Brå gjort av antalet lagförda brottsmisstankar i Stockholm jämfört med i landet i övrigt, visar inte någon skillnad i utvecklingen mellan Stockholm och landet i övrigt. Det torde hänga samman med att måttet brottsmisstankar, som Åklagarmyndigheten använder, inte påverkas av att flera brott nu i mindre utsträckning slås ihop till ett ärende hos polisen eller till ett brottmål.

Balansen av brottsmisstankar har minskat

Inflödet av brottsmisstankar under året ger inte hela bilden av hur många misstankar som väntar på ett beslut hos Åklagarmyndigheten. För att få en sådan bild måste man också beakta balansen av misstankar från tidigare år. Sammanfattningsvis kan sägas att det ökade antalet lagföringar inneburit att man lyckats beta av en del av balansen. Antalet ärenden i balans (exklusive statusen åtal väckt) var drygt 90 000 i november 2020, att jämföra med drygt 96 000 samma månad 2019.

Domstolarnas arbete

Domstolsverket har för Brås räkning sammanställt statistik över inkomna, avgjorda, inställda och balanserade brottmål i tingsrätt 2020 och även bidragit med analyser av utvecklingen. Siffrorna avser endast mål med stämningsansökan, vilket innebär att de avgjorda målen i tabellen kan sägas motsvara antalet domar i brottmål.

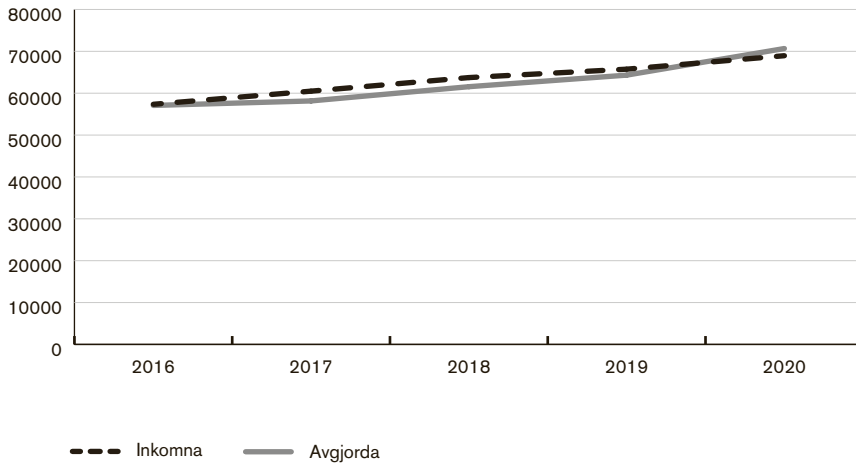
Om man först ser till verksamheten 2020 jämfört med 2019 framgår att både antalet inkomna och antalet avgjorda mål har ökat under 2020. Men antalet avgjorda mål har ökat mer än antalet inkomna mål, vilket medfört att antalet balanserade mål minskat. Domstolsverket betonar dock att uppgifterna är preliminära och att både antalet inkomna mål och balansen kan komma att öka.

TABELL 11. Antal inkomna, avgjorda och balanserade mål, samt andel inställda förhandlingar under 2019 och 2020.

	2019	2020	Förändring %
Ingående balans (januari)	24 289	27 889	15
Inkomna brottmål (januari–december)	65 739	68 957	5
Avgjorda brottmål (januari–december)	64 315	70 675	10
Utgående balans (december)	27 889	25 749	–8
Andel inställda förhandlingar av brottmål	16,6 %	20,1 %	21

Ökningen i avgjorda mål beror enligt Domstolsverket inte främst på pandemin

Att antalet inkomna och avgjorda mål har ökat är ingenting nytt för 2020. Så har trenden varit under flera år, vilket framgår av diagram 10 och 11.

DIAGRAM 10. Inkomna och avgjorda brottmål i tingsrätt 2016–2020.²⁵

Antalet avgjorda brottmål har dock ökat något mer under 2019 och 2020 än tidigare år. Enligt uppgift från Domstolsverket är det enklare, mindre omfattande och resurskrävande mål som avgjorts i större omfattning än tidigare år. Större, mer komplexa mål har dock i större utsträckning skjutits fram under 2020 (till följd av svårigheter att genomföra dem under pandemin).

Domstolsverkets bedömning är dock att ökningen av antalet enklare mål inte främst hänger samman med pandemin, utan till en stor del förklaras av Snabbare lagföring, som infördes som en försöksverksamhet i delar av Stockholm i januari 2018. Snabbare lagföring synes, enligt Domstolsverket, också innebära att fler ärenden går till domstol i stället för att sluta med annan typ av lagföringsbeslut, såsom strafföreläggande. Inledningsvis avsåg försöksverksamheten endast två tingsrätter i Stockholm, för att sedan bli tre och utökades 2020 med ytterligare fem tingsrätter, till totalt åtta. Domstolsverket kan se att detta haft betydelse för utvecklingen, eftersom ökningarna av antalet inkomna mål har varit kraftigare i de tingsrätter som arbetar enligt Snabbare lagföring än i övriga tingsrätter.

Enligt Brås mening finns det dock skäl att även förvänta sig en viss pandemieffekt i form av fler avgjorda ärenden under 2020 än 2019, eftersom domstolarna liksom övriga myndigheter ställt in de flesta av sina interna utbildningar, på grund av pandemin. En ytterligare förklaring till att antalet avgjorda mål ökat är att moderna hjälp-

²⁵ Siffrorna för 2020 är preliminära.

medel, som användning av video, kommit att utnyttjas i större utsträckning under pandemin.²⁶

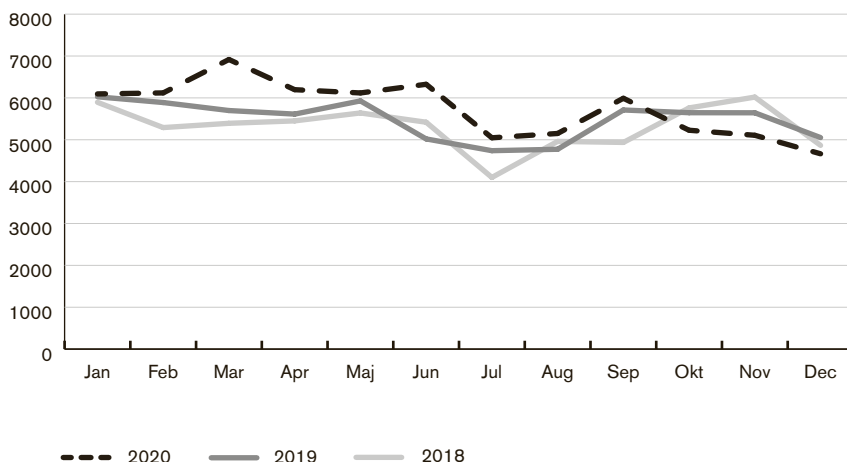
Å andra sidan fick pandemin också negativa effekter på antalet avgjorda mål, eftersom domstolarna, i större eller mindre utsträckning, ställde in fler mål än vanligt under 2020, både i april–maj och november–december, alltså i samband med den första och den andra vågen av pandemin (se nedan).

Månadsstatistiken antyder fler förklaringar än Snabbare lagföring

Om man studerar utvecklingen av inkomna och avgjorda brottmål månad för månad under 2018, 2019 och 2020, ser man att nivån under vissa månader 2020 skiljer sig en del från tidigare år, vilket kan vara av intresse att analysera från ett pandemiperspektiv.

När det gäller inflödet av brottmål ökade det kraftigt i mars och i juni 2020, medan inflödet i oktober–december var lägre än under tidigare år. Det förklaras inte av fler inkomna mål i Snabbare lagföring; det inflödet är ganska stabilt från april och framåt. Detta talar för att ökningen under våren 2020 delvis kan vara en effekt av att antalet lagförda brottsmisstankar hos Åklagarmyndigheten ökade tydligt just i mars och juni.

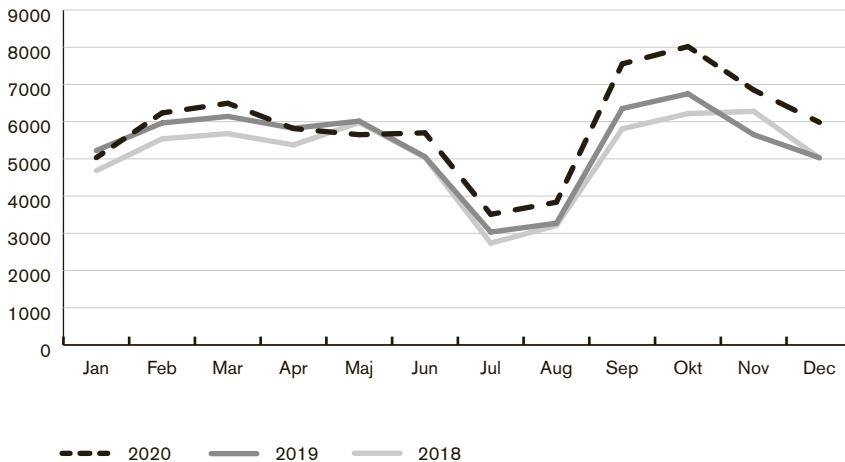
DIAGRAM 11. Inkomna brottmål 2018–2020.

²⁶ För att en allmän domstol ska låta parter och andra aktörer vara närvarande vid en förhandling via videolänk krävs "skäl", och närvaro genom video är enligt rättegångsbalken i vissa fall inte tillåtet om det är "olämpligt". Under pandemin, och särskilt efter sommaren 2020, släpptes dock användningen av videokonferensteknik helt fri i flera domstolar, bland annat Göta hovrätt. Även när det gällde den allra allvarligaste brottsligheten gick domstolarna med på att samtliga aktörer fick närvara vid huvudförhandlingar via video (uppgift från Domstolsverket).

Kurvan över antalet *avgjorda* brottmål under det första halvåret 2020 följer i stor utsträckning kurvorna för 2018 och 2019. Där-
emot ligger antalet avgjorda mål under det andra halvåret klart
högre än under 2018 och 2019. I huvudsak avser ökningen av antalet
avgjorda mål mellan 2019 och 2020 narkotikabrott (55 procent av
ökningen) och trafikbrott (20 procent av ökningen).²⁷

DIAGRAM 12. Avgjorda brottmål 2018–2020.

Särskilt stor är skillnaden under september och oktober. Den ökningen torde inte förklaras av Snabbare lagföring, eftersom inflödet av brottmål under hösten 2020 var mindre än tidigare. Det tyder snarare på att domstolarna då haft ett större utrymme än vanligt att beta av balanser, både de från tidigare år och de som uppstod vid en del tingsrätter i början av våren, när förhandlingar ställdes in.

Myndigheten kan dock samtidigt konstatera att de tillgängliga personalresurserna för att arbeta med ärendena har varit större än vanligt, eftersom de flesta utbildningar ställts in, på samma sätt som inom Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Detta torde också haft en viss effekt när det gäller antalet avgöranden.

Av statistiken från Domstolsverket framgår också att *andelen* av de inkomna målen som avgjorts har ökat under 2020. En rimlig förklaring kan vara att andelen enklare mål, som går snabbt att avgöra (såsom narkotikabrott och olovlig körning), har ökat. Inflödet av sådana mål torde ha ökat på grund av både Snabbare lagföring och att polisen haft mer utrymme att upptäcka och utreda just sådana brott.

²⁷ Här bör man ha i åtanke att siffrorna om brottstyp inte är kongruenta med siffrorna om antalet avgjorda mål, eftersom ett mål kan innehålla mer än en brottsmisstanke.

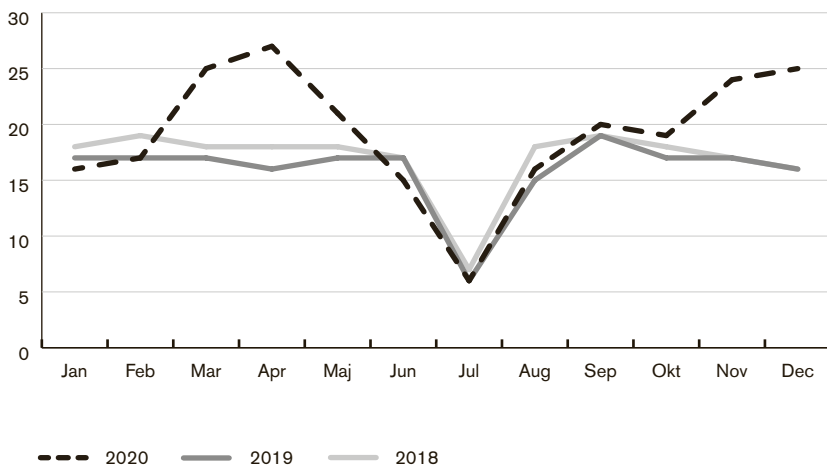
En mindre andel av målen har avgjorts med huvudförhandling

En ytterligare förklaring till att antalet avgjorda mål ökade under 2020 torde vara att andelen mål som avgjordes ”på handlingarna” utan en huvudförhandling ökade. Det alternativa är möjligt vid enklare mål. Andelen mål som avgjordes genom huvudförhandling minskade redan mellan åren 2018 och 2019 (från 70 till 68 procent), men andelen har under 2020 sjunkit ännu kraftigare (till 64 procent). Domstolsverket bedömer att även detta främst förklaras av Snabbare lagföring, med ett ökat antal åtal som ofta lämpar sig bra att avgöra utan huvudförhandling. Myndigheten uppfattar dock att även pandemin kan ha haft betydelse, genom att domstolarna till följd av smittorisken i högre utsträckning utnyttjar möjligheten att avgöra målet på handlingarna, när det finns rättsliga förutsättningar för det.

Fler mål än vanligt ställdes in i början av pandemin

En förändring som tydligt torde förklaras av pandemin är att andelen inställda förhandlingar ökat till 20 procent 2020, från i genomsnitt 17 procent åren 2018–2019. Av uppgifterna från Domstolsverket framgår att andelen inställda mål var särskilt hög under mars och april 2020; då ställdes en fjärdedel av målen in. Men olika tingsrätter reagerade olika när pandemin slog till. En del ställde in alla mål utom förtursmålen, medan de flesta kallade till förhandling ungefär som vanligt (med ett ökat inslag av digitala hjälpmedel). En ny ökning av antalet inställda mål kunde iakttas i november och december, då restriktionerna kring hur många människor som får samlas åter skärptes.

DIAGRAM 13. Andel inställda förhandlingar 2018–2020.

Här bör man dock komma ihåg att antalet inställda mål inte speglar i vad mån rättegångar skjutits upp under året. Måttet avser endast hur många mål som först satts ut (planerats in ett visst datum) och sedan ställts in. Men om domstolarna märker att de inte klarar av att hålla lika många rättegångar som vanligt, kan de ju också välja att inte sätta ut lika många mål. Då förlängs tiden till avgörande, utan att det syns i form av inställda mål.²⁸

Enligt Domstolsverket kan man inte se något sådant mönster under våren, däremot har det funnits en viss sådan tendens under början av hösten. När den andra vågen av viruset kom i november var den dock inte riktigt väntad, vilket torde ha inneburit att flera av de förhandlingar som då hade satts ut ställdes in.

Balansen har minskat

Antalet ärenden i balans har inte ökat på ett sätt som skulle ge stöd för att färre mål satts ut under 2020. Trots pandemin och fler inställda mål hade tingsrätterna färre balanserade mål vid utgången av 2020 än vid utgången av 2019 (balansen ligger dock fortfarande på en tydligt högre nivå än för fem år sedan). Antalet balanserade mål var vid utgången av 2020 ungefär 26 000, jämfört med cirka 28 000 (2 000 fler) vid samma tidpunkt 2019 – en minskning med 8 procent. Men Domstolsverket framhåller att siffrorna om balanserade mål 2020 är preliminära och kan komma att justeras uppåt.²⁹

²⁸ Det förekommer också, men är ovanligt, att man ställer in en förhandling och i stället avgör målet på handlingarna.

²⁹ Något som eventuellt skulle tala för detta är uppgifter från Åklagarmyndigheten om att deras balans av brottsmisstankar i status "åtal väckt" låg betydligt högre än vanligt vid årets slut.

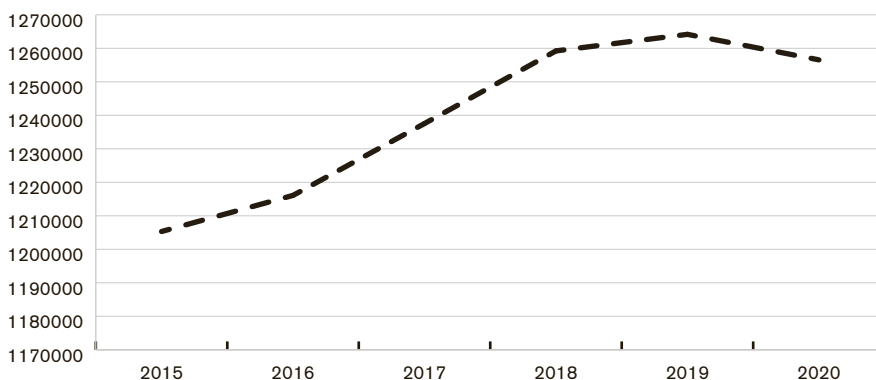
Sammanfattande diskussion

Sammanfattningsvis har genomgången visat att det skett påtagliga förändringar både när det gäller inflödet av anmälningar till polisen och myndigheternas handläggningsproduktion under 2020 jämfört med 2019. Dessa förändringar hänger till stor del samman med pandemin.

Anmälningarna har ökat i vissa brottskategorier och minskat i andra

Antalet anmälda brott under perioden mars–december ökade gradvis under åren 2015–2019 och om utvecklingen under denna period 2020, det vill säga under pandemin, följt den tidigare trenden så skulle ökningen ha fortsatt. I stället bröts kurvan och antalet anmälningar minskade något (med en procent).

DIAGRAM 14. Antalet anmälda brott under perioden mars–december, åren 2015–2020.

Antalet anmälda brott 2020 jämfört med 2019 varierar från brottstyp till brottstyp. För vissa brottstyper har anmälningarna minskat, medan de ökat för andra. Möjligheten att dra slutsatser om i vad mån förändringarna hänger samman med pandemin har förstärkts i och med att vi nu har erfarenhet inte bara av en pandemivåg, som den under våren, utan även en andra våg i november och december med nya eller återinförda restriktioner. Hypoteser om pandemins påverkan under våren 2020 kan nu prövas i relation till den nya vågen i slutet av året.

Den samlade bilden blir då att iakttaga förändringar när det gäller antalet anmälningar i stor utsträckning följer pandemin två vågor och de samhälleliga restriktioner som då har införts. Anmälningsnivån under sommaren och tidig höst, då smittan minskade, skiljer sig mindre från nivån 2019.

Pandemin har lett till att vissa brottstyper anmäls i mindre utsträckning, medan den lett till ökning för andra. Generellt sett kan sägas att de *minskningar* av antalet anmälningar, som ses i samband med de två pandemivågorna, i stor utsträckning tycks hänga samman med förändringar i samhället till följd av pandemin. Så har till exempel antalet anmälningar om misshandel mellan obekanta minskat, troligen som en följd av minskat nöjesliv.

Men det finns även brottstyper där anmälningarna visserligen minskat i samband med pandemin, men utan att det finns indikationer på att det beror på just den. Däremot har polisen förändrat sina rutiner på ett sätt som kan förklara minskningen. Det tydligaste exemplet på detta är anmälningarna om rattfylleri, som minskat under 2020, eftersom polisen i mars beslutade att inte genomföra planlagda sådana kontroller på grund av risken för smitta.³⁰

Det finns även brott där anmälningarna minskat under 2020 jämfört med 2019, men där minskningarna inleddes redan före mars, det vill säga före pandemin. Det gäller främst bedrägerier.

De brottstyper där anmälningarna ökat är främst skadegörelse och narkotikabrott. I dessa fall torde den högre nivån förklaras främst (för skadegörelse) eller delvis (för narkotikabrott) av att polisen fått mer tid att upptäcka och registrera sådana brott. Det finns inga tecken på att det skett förändringar ute i samhället under pandemin, som skulle tala för att den faktiska brottsligheten av detta slag ökat jämfört med 2019.

³⁰ Det kan i och för sig inte uteslutas att pandemin medfört att färre kör alkoholpåverkade. Men eftersom inga planlagda kontroller görs, är det svårt att uttala sig om det.

Ökad produktion i samtliga led

Om man ska sammanfatta bilden av rättsväsendets arbete 2020, är den tydligaste slutsatsen att produktionen inom samtliga tre myndigheter har ökat jämfört med 2019. I huvudsak torde detta bero på att alla tre haft mer resurser för att handlägga ärenden än vanligt.³¹ En förklaring till detta, som framförs från samtliga myndigheter, är att en stor del av all utbildning för personalen ställts in på grund av pandemin. Polisens bedömning är också att antalet möten minskat en del och även blivit kortare. För polisen handlar det också om att vissa typer av arbetsuppgifter, som kommenderingar vid sportevenemang och statsbesök, minskat. Uppgifterna för gränspolis har också minskat och ansökningarna om pass har blivit färre. Totalt sett har detta gett polisen utrymme för annat arbete, som att registrera och utreda brott.

Detta har medfört att samtliga tre myndigheter har kunnat öka sin produktion av avgöranden. Polisen har under pandemin haft mer resurser att bearbeta ärenden och redovisa dem till åklagare. Åklagarmyndigheten har kunnat lagföra fler brottsmisstankar och minska sin balans jämfört med 2019 och domstolarna, slutligen, har avgjort fler brottmål. Det framgår av tabell 12, som anger dels hur mycket större myndigheternas inflöde var, dels hur mycket större utflödet var – i form av ärenden som redovisats till åklagare, lagförda brottsmisstankar samt avgjorda brottmål – under perioden mars–december 2020, jämfört med samma period 2019.

TABELL 12. Förändringar i myndigheternas produktion under mars–december 2020 jämfört med motsvarande period 2019

	Polisen	Åklagarmyndigheten	Domstolsverket
Inflöde	- 7 617 anmälda brott	+ 24 582 inkomna brottsmisstankar	+ 2 919 inkomna brottmål
Bearbetat	+ 31 627 avslutade ärenden		
Utflöde	+ 13 122 redovisade ärenden	+ 14 463 lagförda brottsmisstankar	+ 6 218 avgjorda brottmål

³¹ När det gäller Åklagarmyndigheten är produktionsmättet brottsmisstankar, och inte ärenden.

En ytterligare faktor, som bedöms ha bidragit till att polisen bearbetat fler ärenden och att domstolarna fått in och avgjort fler brottmål under 2020 jämfört med 2019, är utbyggnaden av Snabbare lagföring. Arbetsmodellen innebär att man mer sällan slår ihop flera anmälningar riktade mot samma person till ett ärende och ett mål, och i stället behandlar de olika anmälningarna separat. Detta ökar antalet ärenden/mål hos polisen och i domstolarna. Däremot har det inte påverkat antalet inkomna brottsmisstankar hos Åklagarmyndigheten.

Ökningen av produktionen tycks i huvudsak avse enklare ärenden, oftast sådana där polisen eller någon annan myndighet själv har initierat polisanmälan. Det gäller till exempel narkotikabrott och bidragsbrott. Även bedrägerier har handlagts i större utsträckning under 2020 än tidigare. Däremot finns det inga indikationer på att allvarligare, mer svårutredda brott har utretts och avgjorts i större utsträckning än tidigare. Snarare tycks det vara så att domstolarna i större utsträckning skjutit fram större mål på grund av pandemin.

När man studerar tabellen måste man ha i åtanke att myndigheterna inte bara arbetar med brott/ärenden/brottsmisstankar som inkommit under året, utan även med balanser från tidigare år. Sådana uppgifter saknas i tabellen. Att det finns balanser att beta av är det som förklarar att polisen bearbetat fler ärenden än antalet inkomna anmälningar, och att domstolarna avgjort fler brottmål än det kommit in under året.

Man ska också komma ihåg att ett redovisat ärende hos polisen i genomsnitt motsvarar ungefär 1,5–2 inkomna brottsmisstankar i färdiga förundersökningar hos Åklagarmyndigheten.³² En komplikation är att denna relation mellan redovisade ärenden och inkomna brottsmisstankar inte gäller i arbetsmodellen Snabbare lagföring, som nu introduceras inom allt fler polisområden.

En del av de lagförda brottsmisstankarna, men inte alla, leder till åtal och avgörs sedan i ett brottmål. I brottmålen kan åter flera brottsmisstankar läggas ihop till ett mål.

Sammantaget visar ovanstående förklaringar till tabellen hur svårt det är att följa flödet i rättskedjan. Det kräver uppgifter från flera år bakåt och en mycket god kunskap om både balanser, inflöde och utflöde samt betydelsen av olika sätt att mäta produktionen inom respektive myndighet. En så djupgående analys ligger utanför ramen för denna rapport.

³² Med det i beaktande framstår Åklagarmyndighetens inflödessiffra rimlig i relation till antalet ärenden som polisen redovisat. En ytterligare komplicerande aspekt är dock att de inkomna brottsmisstankarna inte bara avser avslutade förundersökningar, utan även inrymmer icke avslutade förundersökningar hos polisen som leds av åklagare.

Har polisens effektivitet i form av redovisade ärenden till åklagare ökat?

En avgörande faktor för flödet i rättskedjan är antalet ärenden som polisen redovisar till åklagare. Den sista fråga som då kan vara av intresse är i vad mån resultaten tyder på att polisen inte bara lyckats bearbeta fler ärenden utan också blivit bättre på att klara upp de brott som utreds. Liksom när det gäller att värdera utvecklingen av det totala flödet av ärenden genom rättskedjan under 2020, så är denna fråga svår att besvara. Den kan inte besvaras enbart med att andelen bearbetade ärenden som redovisades till åklagare, det vill säga lagföringsprocenten, var i stort sett oförändrat under 2020 jämfört med 2019. För att kunna svara på frågan måste man se i vilken utsträckning de bearbetade ärendena 2020 fördelar sig mellan olika brottskategorier på samma sätt som 2019. Har andelen utredda brott som brukar ha hög upplösning ökat, så borde också lagföringsprocenten öka. Har andelen utredda brott som brukar ha låg upplösning ökat, så borde lagföringsprocenten minska.

Den senare frågan har dock inget enkelt svar, eftersom anmälningarna om vissa brott som traditionellt har en hög upplösning (till exempel narkotikabrott) har ökat jämfört med 2019, medan anmälningar om andra brott som också har en hög upplösning (till exempel rattfylleribrott) har minskat. För skadegörelse, som har en låg upplösning, har anmälningarna ökat, medan de har minskat för våldsbrott och stölder, som har en relativt hög upplösning. Totalt sett finns det alltså inget entydigt mönster i den förändrade fördelningen av anmälda brottstyper, som skulle tala för att lagföringsprocenten borde vara högre 2020 än 2019. Det skulle dock krävas mer djupgående analyser för att säkrare kunna säga om andelen anmälningar under 2020 i större utsträckning avser brott som har en hög upplösning.

Svårt att sia om utvecklingen framåt

Hur utvecklingen kommer att se ut under 2021 är svårt att sia om, eftersom den torde påverkas av hur pandemin utvecklar sig, i vilken takt befolkningen kommer att bli vaccinerad och hur detta inverkar på de samhällsliga restriktionerna. En rimlig hypotes är att pandemin kommer att fortsätta påverka både brottslighet och rättsväsendets myndigheter under en bra bit av 2021.

En ytterligare fråga är hur den anmälda brottsligheten kommer att utvecklas, när restriktionerna väl släpper. Det kan inte uteslutas att man då får se en uppdämd effekt, i form av kraftigt ökad nöjesrelaterad brottslighet och fler internationella brottsligheter än vanligt när gränserna öppnas.

Det kommer också att bli intressant att följa om en del av förändringarna i myndigheternas arbetssätt under pandemin har inneburit effektiviseringar som kommer att bibehållas även efter pandemin. Det kan gälla till exempel domstolarnas sätt att arbeta med brottmål, såsom användande av video. Kanske kan också den minskade tidsåtgången för möten, som en del poliser vittnar om, vara något som lever kvar även efter pandemin?

Referenser

Brottsförebyggande rådet, Brå (2007). *Misshandel mellan obekanta – kan fler brott klaras upp?* Rapport 2007:12. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2016). *Provtagning vid misstanke om ringa narkotikabrott*. Kortanalys 1/2016. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2020a). *Tecken på konsekvenser av pandemin i Brås preliminära statistik över anmälda brott i mars 2020*. PM. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2020b). *Fortsatta indikationer på konsekvenser av pandemin i Brås preliminära statistik över anmälda brott i april 2020*. PM. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2020c). *Fortsatta men svagare indikationer på konsekvenser av pandemin i Brås preliminära statistik över anmälda brott i maj 2020*. PM. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2020d). *Indikationer på minskade konsekvenser av pandemin i Brås preliminära statistik över anmälda brott i juni 2020*. PM. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2020e). *Fortsatta konsekvenser av pandemin i Brås preliminära statistik över anmälda brott i juli 2020*. PM. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2020f). *Fortsatta konsekvenser av pandemin i Brås preliminära statistik över anmälda brott i augusti 2020*. PM. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2020g). *Få tydliga konsekvenser av pandemin i Brås preliminära statistik över anmälda brott i september 2020*. PM. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2020h). *Svaga indikationer på konsekvenser av pandemin i Brås preliminära statistik över anmälda brott i oktober 2020 jämfört med oktober förra året*. PM. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2020i). *Fortsatta indikationer på konsekvenser av pandemin i Brås preliminära statistik över anmälda brott i november 2020*. PM. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2021j). *Anmälda brott: Fortsatta indikationer på konsekvenser av pandemin i december*. Webbartikel. Publicerad 2021-01-21 på <https://www.bra.se/om-bra/nytt-fran-bra/arkiv/nyheter/2021-01-21-anmalda-brott-fortsatta-indikationer-pa-konsekvenser-av-pandemin-i-december.html>.

Gemensam årsrapport utredning och lagföring 2019, Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten i mars 2020).

Gerell, M., Kardell, J., Kindgren, J. (2020). Minor covid-19 association with crime in Sweden. *Crime Science* 9:19.

Svenska Dagbladet (2021). *Pandemin drabbade Sverige – det här hände*. Artikel, publicerad i SvD 2021-01-31. Hämtad från <https://www.svd.se/pandemin-drabbade-sverige--det-har-hande>.

Bilaga 1 – Restriktioner med anledning av coronapandemin under 2020

Nedan följer en sammanställning, månad för månad, av de restriktioner som infördes i Sverige 2020, med anledning av pandemin. Syftet är att ge ett underlag för att analysera hur samhället påverkades, och därmed pandemins möjliga inverkan på brottsligheten. Sammanställningen är inte heltäckande; vissa smärre avgränsningar har gjorts.

Restriktioner som införts har fortsatt att gälla även om de inte nämns under efterföljande månader.

Januari:

Inga restriktioner.

Februari:

Inga restriktioner.

Mars:

- Regeringen inför förbud mot folksamlingar på 500 personer eller fler.
- Utrikesdepartementet avråder helt från resor till andra länder på grund av smittan.
- Folkhälsomyndigheten uppmanar personer över 70 år att stanna hemma och inte gå ut ens för att handla mat.
- Folkhälsomyndigheten uppmanar arbetsgivare att införa distansarbete.
- Regeringen rekommenderar alla gymnasieskolor, universitet, högskolor och andra utbildningar för vuxna att studier ska genomföras på distans.

- Folkhälsomyndigheten avråder människor från icke-nödvändiga resor.

April:

- Allmänna sammankomster med över 50 deltagare förbjuds.
- Regeringen inför besöksförbud på landets samtliga äldreboenden.³³

Maj:

Inga nya restriktioner.

Juni:

- Regeringen meddelar att gymnasier och högskolor får möjlighet att öppna igen.³⁴
- Folkhälsomyndigheten ger besked om att inrikesresor inför sommaren kan ske utan begränsningar, men stor försiktighet måste iakttas.

Juli:

Inga nya restriktioner.

Augusti:

Inga nya restriktioner.

September:

Inga nya restriktioner.

Oktober:

- Besök på äldreboenden tillåts igen.

November:

- Regeringen meddelar att högst åtta personer tillåts i sällskap på krogen och att även allmänna sammankomster ska begränsas till åtta personer.
- Regeringen inför alkoholstopp på krogen från klockan 22.
- Under slutet av oktober till mitten av november införs *Lokala allmänna råd* i hela landet, som bland annat innebär att

³³ Förbud för sammankomster med över 50 personer, och Besöksförbud på landets äldreboende införs redan under de sista dagarna i mars, men räknas här till april eftersom de inte i någon nämnvärd utsträckning kan tänkas hinna påverka samhället under mars månad.

³⁴ Denna restriktionslättning sker de sista dagarna i maj, men räknas här till juni, eftersom det är först då den kan ha haft effekt.

- fysisk kontakt med andra än dem man bor med ska undvikas
 - onödiga resor ska undvikas
 - barer, restauranger, möten, konserter, köpcentrum och gym ska undvikas.

December:

- Regeringen meddelar att gymnasieskolor stängs.
- Folkhälsomyndigheten meddelar nya, skärpta föreskrifter, som i högre grad uttrycks med ord som ”ska” snarare än ”bör”, och som ersätter de lokala allmänna råden.
- Regeringen meddelar nya och skärpta restriktioner som börjar gälla från julafton:
 - Alkohol på krogar förbjuds från klockan 20.
 - Det får vara max fyra personer i sällskap på krogar.
 - Butiker och fastighetsägare måste ha en maxgräns för hur många som får vistas i lokalen samtidigt, och se till att motverka trängsel med exempelvis kösystem.

Källa: Brå. Tolkning utifrån en sammanställning av pandemiåret i Svenska Dagbladet den 31 januari 2021: *Pandemin drabbade Sverige – det här hände.*

Coronapandemin har haft stor inverkan på samhället, inte minst genom att många drabbats av sjukdom, men också genom olika typer av restriktioner för att minska smittan. Detta kan i sin tur ha påverkat både brottsligheten och rättsväsendets arbete med att utreda och klara upp de anmälda brotten.

I denna rapport redovisas och analyseras dels hur den anmälda brottsligheten utvecklats under 2020 i relation till pandemin, dels hur Polisens, Åklagarmyndighetens och domstolarnas arbete med att utreda och fatta beslut om anmälda brott har påverkats. Av redovisningen framgår bland annat att pandemin har påverkat antalet anmälningar i olika riktning för olika brott och att, tvärtemot vad som befarades, rättsväsendets handläggningsproduktion ökat.

Rapporten vänder sig främst till rättsväsendets myndigheter men även till andra som är intresserade av vilka konsekvenser som pandemin fått för olika delar av samhället.

Brottsförebyggande rådet/National Council for Crime Prevention

BOX 1386/TEGNÉRGATAN 23, SE-111 93 STOCKHOLM, SWEDEN

TELEFON +46 (0)8 527 58 400 ■ E-POST info@bra.se ■ www.bra.se